

B
621

TĀLRUNIS VIDZEMĒ – SIMTGADNIEKS

Lattelekom

1897 - 1997

7

0306041585

33

54

B
621

208278

B

TĀLRUNIS VIDZEMĒ — SIMTGADNIEKS

 Lattelekom

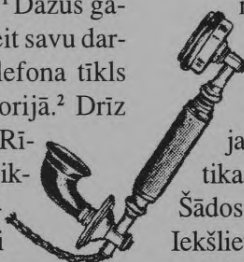
1998

*Dzīve
V. Zandars*

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL
ANTHROPOLOGICAL
INSTITUTE
OF GREAT
BRITAIN
AND IRELAND
VOLUME
LXXV
PART I
1905

ZIEMEĻLATVIJAS TĀLRUŅA SIMTGADE

Latvijas telefons savu simtgadi nosvinēja jau pirms dažiem gadiem. Toreiz, kā jau tas Latvijā pieņemts, par atskaites punktu izvēlējās Rīgas notikumus. Šāda izvēle bija pilnīgi pamatota, jo Latvijas telefonizācijas pirmsākumi tiešām meklējami Rīgā. Jau 1877. gadā, tātad tikai gadu pēc tam, kad Skotijā dzimušais Aleksandrs Greiems Bells, kurš tobrīd bija Bostonas kurlmēmo patversmes skolotājs, izgudroja jauno sakaru līdzekli, Rīgā notika pirmā eksperimentālā telefona saruna.¹ Dažus gadus vēlāk, 1882. gadā, šeit savu darbību uzsāka pirmais telefona tīkls mūsdienu Latvijas teritorijā.² Drīz vien telefona lietošana Rīgā jau kļuva par diezgan ikdienišķu lietu, toties Latvijas laukos to faktiski vēl nepazīna. Situācija sāka būtiski mainīties tikai 19. gs. beigās. Šā raksta mērķis — aplūkot telefona sakaru un, pats galvenais, telefona tīklu veidošanās pirmsākumus Ziemeļlatvijā.³

Telefonizācijas attīstību Krievijas impērijā, tātad arī aplūkojamajā teritorijā, kur vecākā līdz šim zināmā telefona līnija no Kokmuižas līdz Valmieras aptiekai iekārtota 1892. gadā, apgrūtināja virkne birokrātisku šķēršļu.⁴ Atšķirībā no telegrāfa līnijām, kuru izveide vairumā gadījumu bija valsts monopols, telefona sakaru iekārtošana kopš pirmsākumiem atradās privātās iniciatīvas rokās. Kaut arī visus izdevumus uzņēmās privātkapitāls, tomēr katras līnijas izveidošana prasīja virkni saskaņošanu un dažādu līmeņu atļauju, ieskaitot gubernatora piekrišanu. Bija situācijas, kad pat gubernatora paraksts tika svērts un par vieglu atrasts. Šādos gadījumos iejaucās Krievijas Iekšlietu ministrija, kurai bija sakāms pēdējais un izšķirējais vārds.

Pirmās telefona līnijas parasti savienoja divus individuālus abonentus. Tās kalpoja lauku muižu sasaistei ar tuvāko telegrāfa staciju, t. i., to uzdevums bija atvieglot un paātrināt

¹ J. Ločmelis. Simt gadi ar telefonu. R. 1984., 18. lpp.

² Turpat, 16. lpp.

³ Ar šo jēdzienu raksta autors saprot cariskās Krievijas sastāvā bijušās Vidzemes guberņas (precīzāk — Lielvidzemes guberņas; šādu terminoloģiju ieviesis pazīstamais latviešu vēsturnieks Edgars Dunsdorfs, lai uzsvērtu, ka līdztekus latviešu Vidzemei — četriem latviešu apriņķiem — cariskās Krievijas Vidzemes guberņā (*Līflandskaja guberņija*) ietvēra arī piecus vēlākās Igaunijas apriņķus) trīs latviešu apriņķus (no četriem) — Cēsu, Valmieras un Valkas. Ārpus šīm robežām skarti jautājumi, lai labāk izprastu lietu attīstības gaitu Ziemeļlatvijā. Starp citu — rakstā aplūkotā teritorija lielā mērā sakrīt ar vienu no piecām pašreizējā Latvijas telefona tīklu ģenerālpašnieka — uzņēmuma *Lattelekom* — izveidotajām sakaru zonām, t. i., Vidzemes zonu.

⁴ Dokumentācija par šo līniju nav saglabājusies, bet kādā citā lietā (Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 99. l., 15. lp.) sastopama norāde, ka atļauja Valmieras—Kokmuižas līnijas būvei izsniegta 1892. g. 20. aprīlī un, ņemot vērā līnijas salīdzinoši nelielo garumu, jādoma, ka tajā pašā gadā tā arī iekārtota. (Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 99. l., 15. lpp.)

telegrammu apmaiņu. Zināmā mērā var pieņemt, ka telefona tīklu pirm-sākums bija gadījumi, kad vairākas muižas iekārtoja telefona linijas uz vienu un to pašu telegrāfa kantori. 1896. gadā darbojās telefona sakari starp Vecgulbenes telegrāfa staciju un trim apkaimes muižām — Kalnamuižu, Stāmerieni un Balviem.¹ Vēl pamatīgāks liniju kopojums bija izveidots ap Cesvaines telegrāfa palīgstaciju. Tā, spriežot pēc telefonogrammu apmaiņu grāmatas, jau 1896. gada sākumā bija savienota ar Cesvaines pili, Grašu muižu, Dzelzavu, Veckalnavu, Fridrihsvaldi, Lubānu, Mārcienu.² Februārī jau minētajām muižām pievienojās Bērzaune, Oļu muiža un Sāviena, vasaras vidū — Jaunkalšava.³ Tomēr nav ziņu par to, ka attiecīgajā telegrāfa nodaļā būtu pastāvējusi telefona centrāle atsevišķo abonentu līniju savstarpējai savienošanai. Tādējādi šajos gadījumos nevar runāt

par telefona tīkla pastāvēšanu.

Tiesa, telefona sakarus reizēm iekārtoja krietni nenozīmīgākiem saimnieciskiem mērķiem. Dažkārt telefona linijas saistīja kādu muižu ar tai piederošiem objektiem — ar mežsarga mājām, dzirnavām vai citiem saimnieciska rakstura uzņēmumiem.⁴

Sākotnēji telefona sakari attīstījās Rīgas tuvumā. Jau 1894./95. gadā izveidojās Siguldas telefona tīkls, kas saistīja apkaimes muižas ar Siguldu. 1896. gadā tā īpašnieki, acīmredzot līdzšinējo panākumu spāroti, nolēma to paplašināt.⁵ Tas arī tika paveikts, kaut arī bija jāpārvar daudzi šķēršļi.

Raksturīgi, ka nevienā no minētajiem gadījumiem telefona līnijas neaizsniedza apriņķa pilsētas. To varētu izskaidrot ar to, ka sākotnējā attīstības posmā telefona līniju pamatuzdevums bija pagarināt esošās telegrāfa līnijas. Apriņķa

¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l.

² Turpat, 313. lp.

³ Turpat, 313. lp. Iespējamo pārpratumu novēršanai — attiecīgajā lietā visa telefonogrammu apmaiņas grāmata apzīmēta ar vienu skaitli, it kā tā būtu viena lapa.

⁴ Piemēram, Cēsu apriņķa Sērmūkšu muižā 1897. gada 23. jūlijā sāka darboties telefona linijas, kuras saistīja muižas īpašnieka barona Krīdeners dzīvokli ar muižas alus darītavu un tvaika dzirnavām (LVVA, 50. f., 1. apr., 64. l., 394. lpp.); Gaujienas pili ar Vidagas dzirnavām telefons oficiāli savienoja 1897. g. 16. augustā (turpat, 396. lpp.); savukārt 1898. g. 14. decembrī Burtnieku pilsmuižas īpašnieks Vilhelms fon Šrēders iesniedza lūgumu ļaut izveidot telefona sakarus ar viņam piederošajām mežniecībām: Kociņiem, Radziņiem un Grejieriem u. c.

⁵ Krievijas impērijā valdīja milzīgs birokrātisms. Diemžēl ar telefona sakaru attīstības jautājumiem saistītā dokumentācija arhīvos saglabājusies tikai daļēji. Spriedums par Siguldas telefona tīkla izveidi minētajos gados balstīts uz šādiem faktiem: 1896. g. 4. novembrī Siguldas telefona tīkla dalībnieku grupa, t. sk. Siguldas pils īpašnieks kņazs Krapotkins (dažos dokumentos — *Kropotkins*), lūdza atļauju paplašināt Siguldas telefona tīklu (Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 314. lp.). Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa priekšnieka atsauksmē Vidzemes gubernatoram ir norāde, ka sākotnējo telefona tīklu Siguldas apkaimes muižnieki ierīkojuši uz 1894. g. pieprasījuma pamata (Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 319. lp.). No 1896. gada saglabājusies Siguldas pasta un telegrāfa kantora telefona depešu grāmata liecina: jau gada sākumā te norisinājusies tik dzīva telegrammu apmaiņa, izmantojot telefonu, ka pirmsākumi neapšaubāmi meklējami pirms 1896. gada janvāra (LVVA, 50. f., 1. apr., 64. l., 304. lp.).

pilsētās un to tuvumā, kur telegrāfa kantoris bija viegli aizsniedzams katram, nebija īpašas vajadzības sa-
steigt telefonizāciju.

Situācija sāka radikāli mai-
nīties ar 1896./97. gadu. Šajā laikā,
pārvarējis savas attīstības eksperi-
mentālo posmu Ziemeļlatvijā, tele-
fons, atstājot otrā plānā savu līdz-
šinējo telegrāfa līniju pagarinātāja
lomu, sāka uzvaras gājienā, kļūs-
tot par ikdienā nepieciešamu saka-
ru līdzekli. Skaidrs, ka ierīkot tele-
fonu tolaik varēja atļauties tikai ba-
gāti ļaudis. Tāpēc nav brīnums, ka
pirmo telefona īpašnieku un lieto-
tāju vidū ir tik daudz titulētu perso-
nu — Vidzemes muižnieku.

Pirmais daudzabonentu tele-
fona tīkls Ziemeļlatvijā sāka vei-
doties Cēsu apkaimē 1896. gadā
(1. shēma).

Viņa Ekselencei

*Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa
priekšnieka kungam*

*Otona fon Molera, Luīzes fon
Fēgezakas, Edgara fon Siversa, ba-
rona Baltazara Kampenhauzena,
barona Džona Vērmāna, barona Jo-
hana Rozena, barona Ernsta Kam-
penhauzena un barona Remberta
Kampenhauzena un Ivana fon Siversa
lūgumraksts.*

*Šim pievienojot jaunprojektētās
telefona līnijas shēmu starp Cēsu
pilsētu, Ligates staciju (t. i., Ligat-*

*nes dzelzceļa staciju. — D.V.) un
muižām: Zolitūdi (Meijermuiža),
Teņņu muižu, Raiskumu, Auciemu,
Ungurmuižu, Lenčiem, Stalbi, Liel-
straupi, Rozenbeku (Rozula), Lēdur-
gu, Raulicu (Mežmuiža) un Nabi, ku-
ras atrodas Cēsu, Valmieras un Val-
kas apriņķī, kopā ar valdības notei-
kumu parakstu un paskaidrojošo
rakstu, mums ir tas gods lūgt Jūsu
Ekselenci izprasīt valdības atļauju
celtniecībai.*

*Pielikums: shēma, paraksts, pa-
skaidrojošais raksts un divas ģer-
boņmarkas, un divas kartes.*

1896. g. augusta 1. dienā

*par Raulicu — barons Remberts
Leopoldovičs Kampenhauzens
par Lielstraupi — barons Johans
Fridrihovičs Rozens
par Auciemu — Edgars Džonovičs
fon Siverss*

*par Raiskumu — Luīze Augus-
tovna fon Fēgezaka*

*par Unguru, Lenčiem un Rozu-
lu — barons Baltazars Ernestovičs
Kampenhauzens*

*par Stalbi — barons Džons Iva-
novičs Vērmans*

*par Lēdurgu — barons Ernests
Leopoldovičs Kampenhauzens*

par Nabi — I. fon Siverss

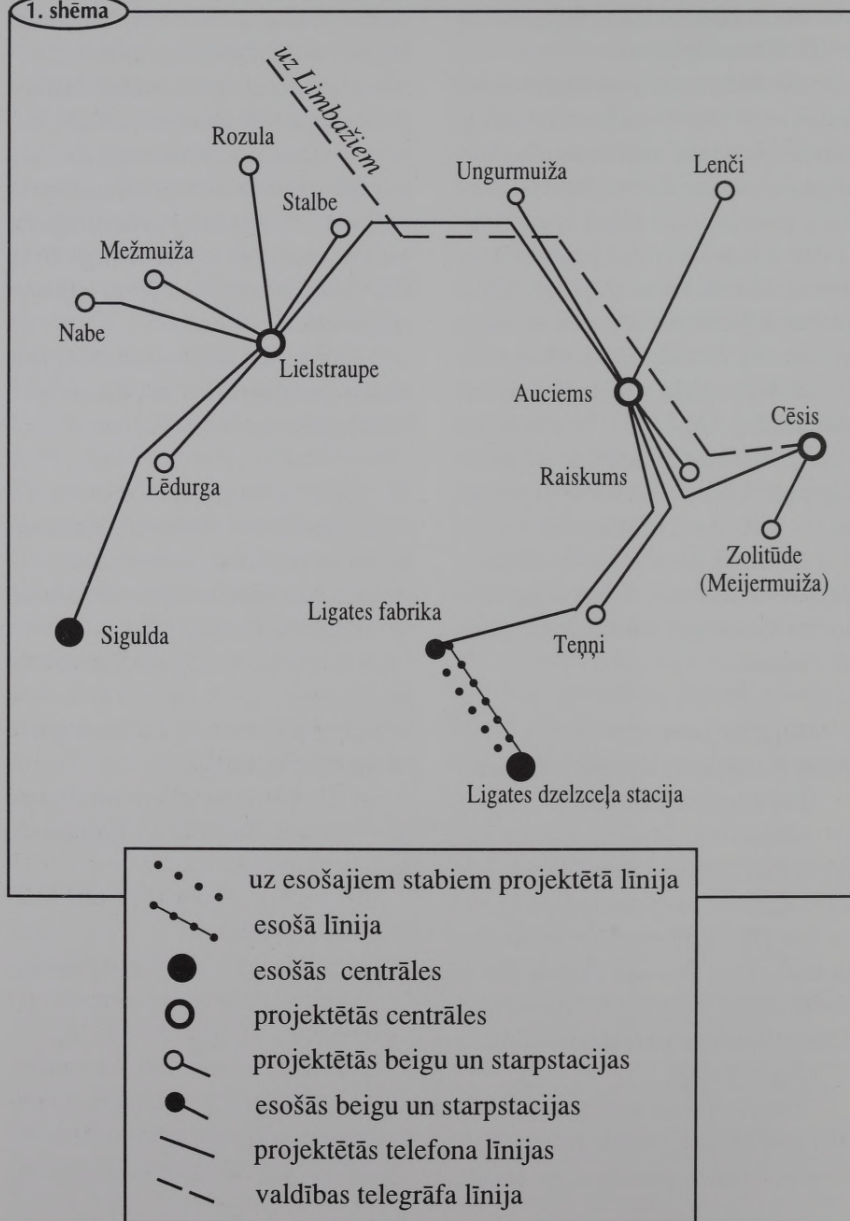
par Teņņiem — E. fon Siverss¹

*Lūgumrakstā minētais doku-
mentu uzskaitījums nebija cēsnieku
iniciatīva, bet varas iestāžu prasība.*

¹ LVVA, 50. f., 1. apr., 64. l., 287. lpp. Saprotaams, ka visa telefonizācijas dokumentācija šajā
laika posmā bija krievu valodā; dokumentu teksti brīvi tulkoti.

PROJEKTĒTAIS CĒSU TELEFONA TĪKLS
(pēc 1896. gada lūgumrakstam pievienotās shēmas)

1. shēma

Klātpievienotajā parakstā telefona tīkla dibinātāji apņēmas pildīt Pasta un telegrāfa Galvenās pārvaldes izvirzītās prasības:

1) telefona tīkla dibinātāji apņemas bez atlīdzības un pilnīgā kārtībā nodot līnijas un aparātus valdības rīcībā gadījumā, ja tiktu iekārtots vispārējās lietošanas telefona tīkls;

2) projektētās līnijas iekārtos, izmantojot piemērotus materiālus, un konstruktīvajā ziņā pieskaņos telegrāfa līniju iekārtošanā pieņemtajiem noteikumiem;

3) telefona līnijas izmantos tikai pašu iekārtotāju vajadzībām un bez ierunām pārtrauks telefona sakarus starp savienotajiem punktiem, ja to atzīs par nepieciešamu (valsts iestādes, ne jau paši telefona ierīkotāji. — *D.V.*);

4) telefona ierīkotāji apņemas pakļauties visiem telefoni-zācības noteikumiem un instrukcijām, gan jau tagad pastāvošajiem, gan tiem, kurus pieņemtu vēlāk.

To visu, kā jau tas pieklājas, minētā telefona tīkla dibinātāji ap-

liecināja ar saviem parakstiem.¹

Paskaidrojošajā rakstā bija izklāstīti iecerēto telefona līniju tehniskie parametri.

1. Līniju paredzēts iekārtot priedes koka stabos 3,5 asu garumā un 6 līdz 7 collu resnumā augšējā griezuma vietā, bet vietā, kur telefona līnija šķērsos valdībai piederošo Cēsu—Limbažu telegrāfa līniju, stabu garums būs 6 asis, resnums augšējā griezuma vietā — 8 collas.²

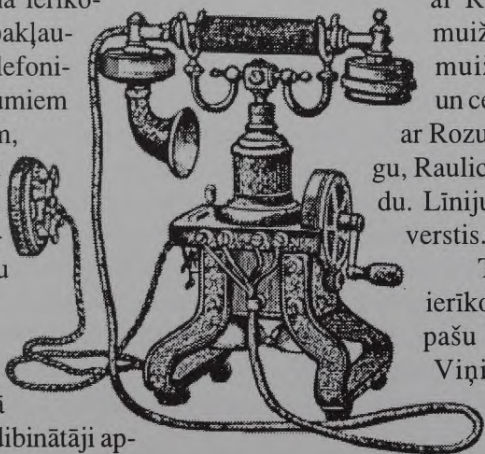
2. Iecerēts lietot 2,2 mm cinkotu tērauda stiepli, telefona parauga mazos porcelāna izolatorus, telefona parauga mazos kāšus.

3. Telefona iekārtas ar Stokholmā patentētiem L. M. Eriksona mikrofoniem.

4. Iecerētā telefona līnija savienos centrāli Cēsis ar Zolitūdi un centrāli Auciemā; centrāli Auciemā

ar Raiskumu, Teņņu muižu, Ligati, Lenču muižu, Ungurmuižu un centrāli Lielstraupē ar Rozulu, Stalbi, Lēdurgu, Raulicu, Nabi un Siguldu. Līniju kopgarums 154 verstis.³

Telefona sakaru ierīkošana bija pilnīgi pašu interesentu ziņā. Viņi visu finansēja, paši arī uzņēmās risku.

¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 288. lp.

² 1 krievu ass = 2,1336 m; 1 colla = 2,54 cm.

³ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 289. lp.

1 versts = 1,0668 km. Tā laika dokumentos ar jēdzienu *stacija* apzīmēta ne tikai telefona centrāle (tādos gadījumos parasti minēta *centrālā stacija*), bet arī katrs atsevišķs telefona aparāts.

Valsts pārziņā palika vienīgi atļaušana, aizliegšana, uzraudzība un ikgadējās telefona naudas — jaunā sakaru līdzekļa lietošanas nodokļa — iekasēšana. Protams, ka šāda birokrātiskā aparāta līdzdalība bija saistīta ar visai lieliem papīru plūdiem. Bieži vien tas aizņēma vairāk laika nekā pati telefona līnijas būve. Cēsu gadījums to lieliski parāda, kaut gan, šķiet, jau telefona kārotāju uzvārdiem un tituliem vien vajadzēja iedvest bijību un cieņu valsts ierēdņu sirdīs. Lieta virzījās nesteidzīgi. Atļāvis dokumentam labi nogulēties savā kantorī, Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa priekšnieks pēc četrarpus mēnešiem, 19. decembrī, to nogādāja Vidzemes gubernatora kancelejā. Gubernatora atbildē, kura tika nosūtīta tā paša gada 31. decembrī, bija teikts, ka no viņa puses minēto telefona līniju iekārtošanai nekādu šķēršļu nav.¹

Titulētos kungus centās panākt arī zemākas kārtas ļaudis. Galu galā ne jau tituls bija noteicošais — tiks ierīkots telefons vai ne —, bet gan impērijas pilsoņa maka biezums. 1897. gada 31. maijā, laikā, kad Cēsu apkaimes telefona kārotāji pēkšņi saskārās ar visai nopietniem kavēkliem, Cēsu pilsētas otrās ģildes tirgotājs Jevgeņijs Heince iesniedza lūgumu atļaut savienot ar telefona lī-

niju Jevgeņija Pētersona un Pētera Bēra mājas Lielajā, t. i., Rīgas ielā.² Protams, ka šai līnijai nebija nekā kopīga ar telefona tīkla izveidošanu, jo tā bija iecerēta tradicionālajiem divabonentu sakariem. Kaut abas ēkas bija tikai kādu simt metru attālumā viena no otras, iekārtot līniju un atklāt telefona sakarus izdevās tikai 1898. gada 1. februārī (2. *shēma*).³

Heinces rīcības iedvesmots, viņa kaimiņš, Jevgeņija Pētersona mājā dzīvojošais tirgotājs Dāvis Bērziņš nolēma ierīkot vēl vienu telefona līniju, kura savienotu viņa veikalus J. Pētersona un Miķeļa Fogeļa mājā.⁴ Arī te šķēršļu no gubernatora puses nebija, un līnija sāka darbu 1898. gada 3. februārī.⁵

Šajos abos gadījumos visai interesanti bija atrisināta telefona līniju būves tehniskā puse. Uzlauzt ielas bruģi un rakt stabus laikam tika atzīts par pārāk neekonomisku rīcību (kaut gan iespējams, ka to neatļāva Cēsu pilsētas valde). Tāpēc abas minētās līnijas ierīkoja pār namu jumtiem.⁶

Pret vietējas nozīmes telefona līniju ierīkošanu, īpaši, ja tās savienoja tikai divus abonentus, varas orgāni parasti neiebildā. Cēsu apkaimes muižnieku aizsāktā telefona tīkla izveidošana negaidīti ieguva pilnīgi citu raksturu. Gubernatora at-

¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 298. lpp.

² Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 83. l., 1. lp.

³ Turpat, 11. lpp.

⁴ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 96. l., 1. lp.

⁵ Turpat, 10. lp.

⁶ Turpat, 3. lpp.

VECĀKĀ CĒSU TELEFONA LĪNIJA (1897. gada projekts, 1898. gada realizācija)

ļauja šoreiz izrādījās par vāju un galīgo lēmumu pieņēma Krievijas Iekšlietu ministrija. Šā notikuma cēloņi acīmredzot meklējami Siguldas telefona tīkla paplašinātāju pārmērīgajā aktivitātē, kura atmodināja no snaudas visai augstus ierēdņus.

1897. gada 19. janvārī (pievērsiet uzmanību datumam!) Siguldas telefona tīkla dalībnieki saņēma sen kāroto atļauju.¹ Gubernators, atsaucoties uz viņu 1896. gada 4. novembra iesniegumu, piekrita minētā tele-

fona tīkla paplašināšanai, izņemot līniju, kura savienotu Vecbebru muižu ar Vestienu.² Tālākais, ja ticam dokumentiem, norisinājies fantastiskā tempā. Jau 1897. gada 26. janvārī, tāpat tikai nedēļu pēc atļaujas saņemšanas, turklāt ziemā, tīkla paplašinājums bija pilnīgi gatavs un Siguldas pasta un telegrāfa kantora priekšnieka v. i. ziņoja Rīgas Pasta un telegrāfa iecirknim par sakaru atklāšanu jaunajās līnijās, kuru kopgarums krietni pārsniedza simt verstis, turklāt īpaši

¹ Laikam tālākajos notikumos liela nozīme bija Siguldas telefona tīkla dalībnieku dižciltīgajiem uzvārdiem, tāpēc tos vērts atgādināt: kņazs Kropotkins, V. fon Levis, R. fon Tranze, Pauls fon Hannenfelds, Aleksandrs fon Pistolkorss, Aleksandrs fon Klodts, E. fon Seifogels, Arnolds fon Lovis of Menārs, E. fon Tranze, barons fon Meiendorfs, A. Zelmērs (kā redzat — vienīgais netitulētais telefona īpašnieks šajā spožajā sabiedrībā).

² Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 320. lp.

norādot, ka pilnīgi gatava ir arī telefona līnija no Vecbebriem uz Vestienu.¹

Taču nebūsim naivi! Skaidrs, ka visas iecerētās līnijas bija uzbūvētas jau 1896. gada vasaras un rudens periodā, bet siguldieši, cerot uz saviem slavenajiem uzvārdiem un vairāku personu pazīšanos galmā, uzskatīja, ka atļaujas saņemšana būs tikai formalitāte. Šķiet, viss bija aprēķināts diezgan precīzi, tomēr augstā sabiedrība bija aizmirsusi nelielu sīkumu — viņi nedzīvoja kaut kādā anarhiskā demokrātijā, kur katras augsti stāvošas personas iegribu dēļ valsts nekavējoties upurēs savas intereses tās labā, bet gan aziātiski despotiskā impērijā, kura negrasījās atteikties no savas peļņas, par spīti muižnieku visai nozīmīgajam sabiedriskajam stāvoklim un sociālajam statusam. Aizliegums bija kategorisks. Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa priekšnieks ziņoja Pasta un telegrāfa Galvenās pārvaldes priekšniekam, ka nekavējoties līcis slēgt aizliegto līniju.²

Kā gan pasta un telegrāfa ierēdņiem varēja ienākt prātā doma tik asi uzstāties pret augsti stāvošiem kungiem? Iemesli skaidri un nepārprotami redzami aizlieguma rezultātā cietušo lūgumrakstā. Lai tas atstātu pietiekamu iespaidu uz nesaprā-

tīgajiem telefona aizliedzējiem un šī jautājuma izskatītājiem, Siguldas telefona sabiedrības dalībnieki izvirzīja priekšplānā savu “smago artilleriju” — Krievijas cara galmā esošos ļaudis ar visiem viņu tituliem.

Viņa Ekselencei

Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa priekšnieka k-gam

(muižu) īpašnieku — Sigundas muižas — Ģenerāladjutanta O. B. Rihtera, Vecbebru muižas — Vidzemes guberņas muižniecības vadoņa, VIŅA ĶEIZARISKĀS AUGSTĪBAS galma kambarkunga barona F. A. Meiendorfa un Siguldas muižas — VIŅA ĶEIZARISKĀS AUGSTĪBAS galma kamarjunkura kņaza N. D. Krapotkina lūgums.

Sakarā ar mums pasludināto aizliegumu savienot ar telefona vadu Vecbebru centrālo staciju ar centrālo staciju Vestienā, kaut šai līnijai priekš mums ir visai liela nozīme, sakarā ar to, ka Taurupes muiža un Jaunbebru muiža pieder vienam un tam pašam īpašniekam — Landrātam fon Tranzehe, un tāpēc bez augšminētās līnijas šīs muižas nevar tikt savienotas, un, uzzinot, ka šāda aizlieguma galvenais iemesls ir divu valdības telegrāfa staciju (Stukmaņi³—Sigulda) savienojums ar

¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 329. lpp. Turklāt jāņem vērā, ka gubernatora atļauja bija adresēta Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa priekšniekam, kurš, uz to atsaucoties, telefona tīkla ierīkotājiem sūtīja savu atļauju, bet tas, protams, arī prasīja laiku.

² Turpat, 331.—332. lpp.

³ Tagad Pļaviņas.

telefona līniju, mēs padevīgi lūdzam Jūsu Ekselenci savienojumu starp centrālēm Vecbebras un Vestienā saglabāt, apmaiņā pret to apņēmamies pārtraukt sakarus starp centrālajām stacijām Vecbebras un Odzienā, tā paša telefona tikla turpinājumā, ar ko sasniegtu Stukmaņu un Siguldas telegrāfa staciju atvienošanu.

Generāladjutants O. Rihters
Barons Meiendorfs
Kņazs Kropotkins
1897. gada 6. februārī
Sanktpēterburgā¹

Lieta pilnīgi skaidra.

Jaunveidotā telefona līnija apdraudēja kroņa ienākumus, jo deva iespēju, izmantojot tālruņa pakalpojumus, atteikties no valstij piederošā telegrāfa izmantošanas. Sākotnējās Krievijas Iekšlietu ministrija, tās pakļautībā esošā Pasta un telegrāfa Galvenā pārvalde, attiecīgus norādījumus saņēma Rīgas Pasta un telegrāfa iecirknis, un uz tam pakļautajām nodaļām aizstaidzās cirkulārvēstule. Tās būtība:

1) kā pastāvošie telefona sakari ietekmējuši telegrāfa koresponden-

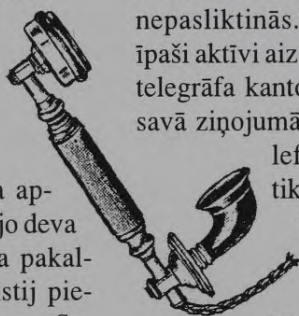
ces apmaiņu Gulbenē, Cesvainē, Stukmaņos, Cēsis², Siguldā;

2) vai gaidāma telegrammu skaita samazināšanās, ja atļaus minēto līniju?³

Vietējie telegrāfa kantori steigās mierināt satraukto priekšniecību: telegrammu skaits ne tikai nav mazinājies, bet turpina pieaugt; jauno telefona līniju atklāšana stāvokli nepasliktinās.⁴ Jauno līniju būvi īpaši aktīvi aizstāvēja Cēsu pasta un telegrāfa kantora priekšnieks, kurš savā ziņojumā tieši uzsvēra, ka te-

lefona sakaru attīstība tikai veicinās telegrammu skaita pieaugumu.⁵ Augstākstāvo-

šo priekšniecību tas tomēr nepārlicināja, un tā uz jauno sakaru līdzekli raudzījās ar neuzticību. Siguldas gadījumā tā beidzot pieņēma titulēto kungu kompromisa piedāvājumu,⁶ tomēr turpināja uzmanīgi vērot, lai arī turpmāk telefons nekonkurētu ar valsts telegrāfu. Tāpēc 1897. gada 28. augustā, dodot galīgo atļauju Cēsu telefona tikla izveidošanai, Iekšlietu

¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 343. lp.

Starptautu — šis ir pirmais dokuments mašīnrakstā, kas atrodams sarakstē par telefonizācijas jautājumiem.

² Tolaik Cēsis telefona līniju nebija, bet Cēsu pasta un telegrāfa kantora pakļautībā atradās Vecgulbenes pasta un telegrāfa kantors, tāpēc vēstule sūtīta uz Cēsīm.

³ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 345.—346. lp.

⁴ Piemēram, Vecgulbenes pasta un telegrāfa kantora priekšnieka ziņojums (LVVA, 50. f., 1. apr., 64. l., 364. lpp.); Siguldas pasta un telegrāfa kantora priekšnieka ziņojums (Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 369.—370. lp. u. c.).

⁵ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 365. lp.

⁶ Turpat, 381. lpp.

Iekšlietu ministrijas Pasta un telegrāfa Galvenās pārvaldes 1897. g. 17. aprīļa atļauja saglabāt Vecbebru—Vestienas līniju, apmaiņā pārtraucot sakarus pa Vecbebru—Odzienas līniju. Pēdējais punkts tika izpildīts 1897. gada jūnija sākumā. (Turpat, 391. lpp.)

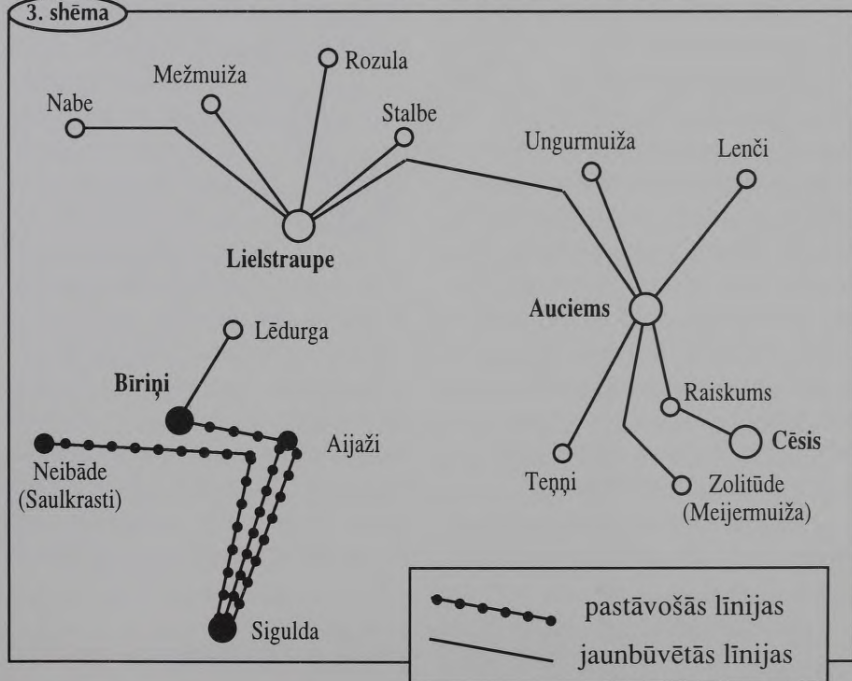
ministrijas Pasta un telegrāfa Galvenā pārvalde aizliedza iecerētās līnijas būvi, kurai būtu jāsavieno Auciema centrāle ar Līgatni un Lielstraupi.¹

Ar atļaujas izsniegšanu tik ilgi vilcinājās, kamēr Cēsu telefona tīkla izbūvei tik izdevīgais vasaras laiks jau bija pagājis. Tāpēc līdz gada be-

gām izdevās pabeigt tikai dažas abonentlinijas, kuras pievienoja Cēsu telefona centrālei. Sākot ar 1897. gada 1. decembri, starp tām pamazām atklāja telefona sakarus.² Tālāk celtniecības tempi nedaudz palēninājās, un tikai 1899. gada 1. augustā sāka darboties telefona līnija Auciems—Stalbe—Lielstraupe—

JAUNAIS CĒSU TELEFONA TĪKLU PROJEKTS
(pēc shēmas pie 1897. gada septembra lūgumraksta)

3. shēma

¹ Atļauja savā ziņā bija pārsteidzoša: iekšlietu ministrs dod atļauju ierīkot uz sava rēķina telefona satiksmi starp šīm muižām, Cēsu pasta un telegrāfa kantori un pastāvīgo centrālo telefona staciju Siguldā, izņemot paredzētās telefona līnijas, ar kurām iecerēti savienot Aucuma (centrālo) telefona staciju ar Līgatni un Lielstraupi... Respektīvi, atļauts savienot Cēsu telefona tīklu ar Siguldas centrāli, bet aizliegts būvēt šīm nolūkam nepieciešamo telefona līniju! (*Skat. arī 1. un 3. shēmu*; Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 398. lpp.)

² Savā 1897. g. 6. decembra ziņojumā Cēsu pasta un telegrāfa kantora priekšnieks ziņoja, ka telefona tīkls vēl pilnībā nav pabeigts, bet 10 kapeiku nodoklis no katra telefona tiekot ievākts, sākot ar pirmā aparāta ierīkošanu 1. decembrī. 6. decembrī telefona līnijas savieno Cēsis ar Zolitūdi, Auciemu, Raiskumu, Ungurmuīžu, Lenčiem un Rozulu. (Turpat, 415. lpp.)

Mežmuiža, kas savienoja šo attālo apvidu ar Cēsīm.¹ (3. shēma)

1897. gadā telefona tīklus sāka veidot arī citos Ziemeļlatvijas novados. Gada sākumā, 17. februārī, tātad apsteidzot Cēsīs, neliels telefona tīkls bija izveidots Valkas apkaimē. Pir-

mās līnijas saistīja Valku ar Vilandes apriņķī esošo Ummelimoizi, Allamoizi (ar tās pusmuižām) un Moistuzes mežniecību. Arī nākamā telefona līnija, ko atklāja 16. augustā, stiepās uz ziemeļiem: Rudolfa kunga dzīvoklis Valkā—Kaverimoiza—Karula.²

PROJEKTĒTĀIS VALMIERAS TELEFONA TĪKLS (1898. gada marts)

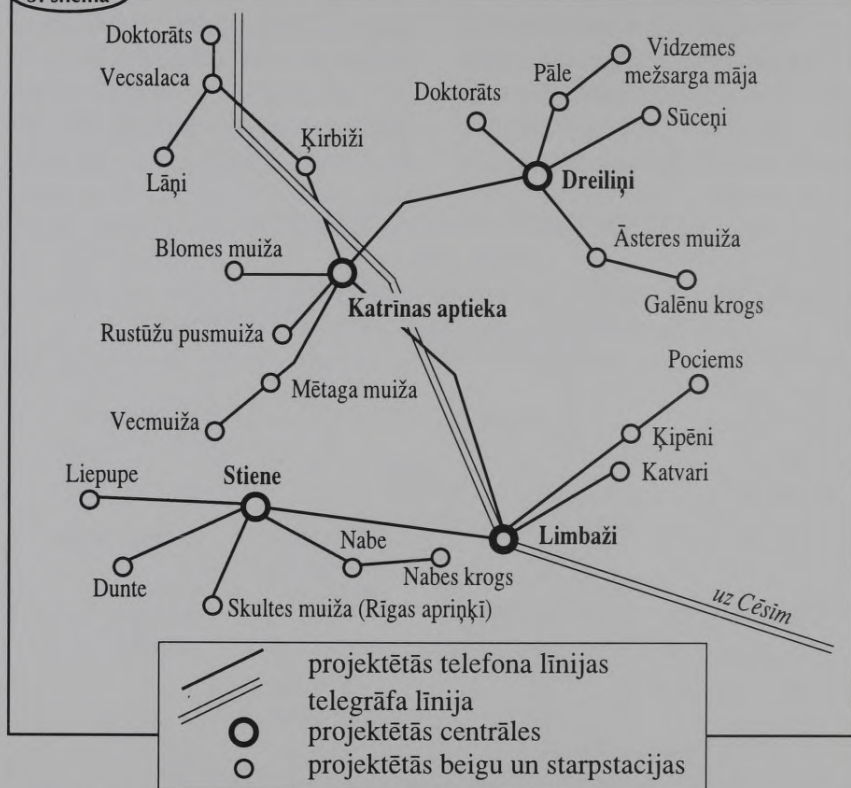

¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 425. lpp.

² Turpat, 361. lpp. un 396. lpp.

PROJEKTĒTAIS LIMBAŽU TELEFONA TĪKLS

5. shēma

Tomēr šajā laikā Valkas rajonā jo-projām pārsvarā bija atsevišķas div-abonentu līnijas, piemēram, Grund-zāles muiža—Aumeistermuiža un Palsmane—Fridriha pusmuiža.¹

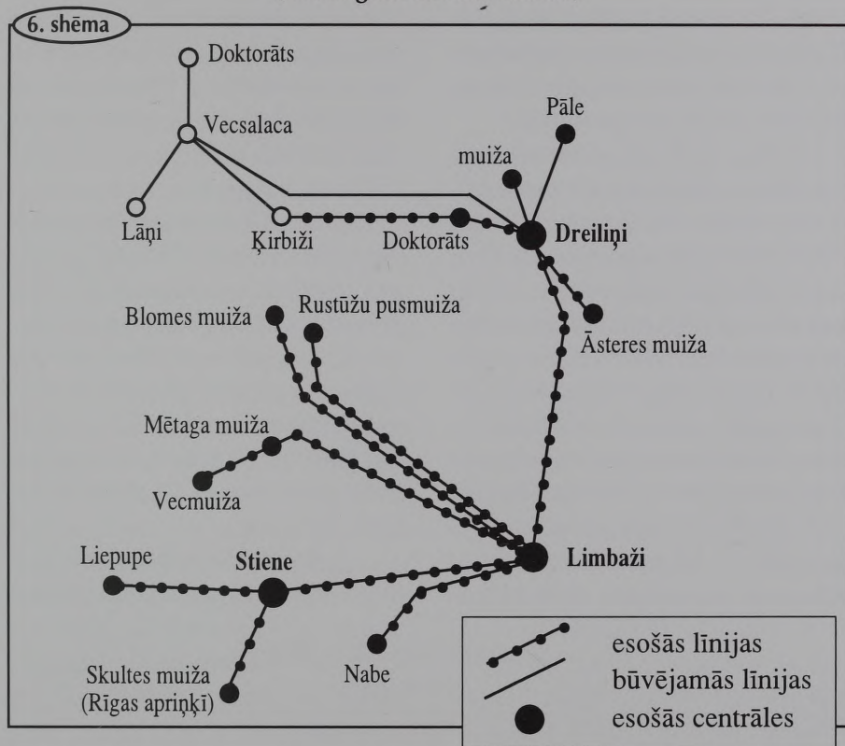
1898. gadā, Cēsu apkaimes muižnieku pusveiksmes iedrošināti,

arī Valmieras apriņķa Limbažu un Valmieras pilsētas apkaimes muiž-nieki lūdza atļaut izveidot telefona tīklus (4. un 5. shēma).² Valmieras apkaimes tīkls sāka strādāt jau 1898. gada otrajā pusē, bet Limbažu tele-fona tīkls atklāts 1899. gada 23. no-

¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 64. l., 386. lpp. Ziņas attiecas uz 1897. gada marta vidu. Pirmā vietējās nozīmes līnija Valkas pilsētas tuvumā, apriņķa latviešu daļā, bija vēl 1896. gada 15. novembrī atklātā Smiltēnes—Vilkamuižas līnija. (Turpat, 322. lpp.)

² Valmieras apriņķa muižu īpašnieku pilnvarotā barona Bernharda Ceimerna-Lindenstjernas lūgums 1898. g. 19. martā (Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 99. l., 1. lp.) un A. fon Samsona-Himmelstjerna vadīto Limbažu apkaimes muižnieku lūgums 1898. g. decembrī (Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 20. l., 1.—3. lp.), turklāt pēdējā gadījumā Vidzemes gubernators parasto atļaujas formulējumu, kāds lasāms citos līdzīgos dokumentos — “no manas puses šķēršļu nav” —, aizstāja ar ievērojami laipnāku: “... no manas puses ne tikai nesastop šķēršļus, bet saņem atbalstu, jo nāks par labu novada attīstībai”. (Turpat, 3. lpp.)

REALIZĒTĀ LIMBAŽU TELEFONA LĪNIJU IZBŪVE (1899. gada 23. novembris)

vembrī (6. shēma).¹ Telefons Ziemeļlatvijā kļuva arvien populārāks.

19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā atsevišķos telefona tīklus sāka apvienot. Tas prasīja zināmas izmaiņas ierēdņu domāšanā, un process norisinājās lēni. Telefona tīklu dalībnieki brīdi pa brīdim bija spiesti piekāpties valsts kases cienības priekšā. Tomēr šķiet, ka telefona lietotāji atrada iespējas apiet valsts stingros likumus.

1899. gada 14. decembrī Valmieras apriņķa Puiķeles muižas īpašnieks R. fon Klots lūdza atļauju telefona līnijas būvei šīs muižas savienošanai ar Dreiliņa muižu (tā ietilpa Limbažu telefona tīklā), to pamatojot ar ciešo saimniecisko sadarbību abu muižu starpā. Vienlaikus fon Klots apņēmās likvidēt telefona līniju uz Alojās muižu.²

Kāpēc tāda piekāpība valstij? Šķiet, ka šādā veidā fon Klots iemi-

¹ Latvijas Valsts vēstures arhivs, 50. f., 1. apr., 20. l., 16. lp.

² Turpat, 12. lpp.

dzināja ierēdņu modrību, jo faktiski savienojums ar Valmieru saglabājās: Puiķele caur Budenbrokas muižu ietilpa Valmieras telefona tīklā. Tādējādi, kaut ar Puiķeles starpniecību, telefona sakari starp Limbažiem un Valmieru bija nodrošināti.

Šādos apstākļos gribot negribot bija jādomā, kā panākt valsts telegrāfa un privāto telefona tīklu līdzaspastāvēšanu. Pasta un telegrāfa Galvenā pārvalde atrada izeju t. s. konkurences maksājumos. Telegrāfa līnijām paralēlo telefona tīklu veidotājiem bija jāmaksā valsts kasē ikgadēja naudas nodeva, lai atlīdzinātu radušos zaudējumus. Pavērosim problēmas risinājumu konkrētā piemērā.

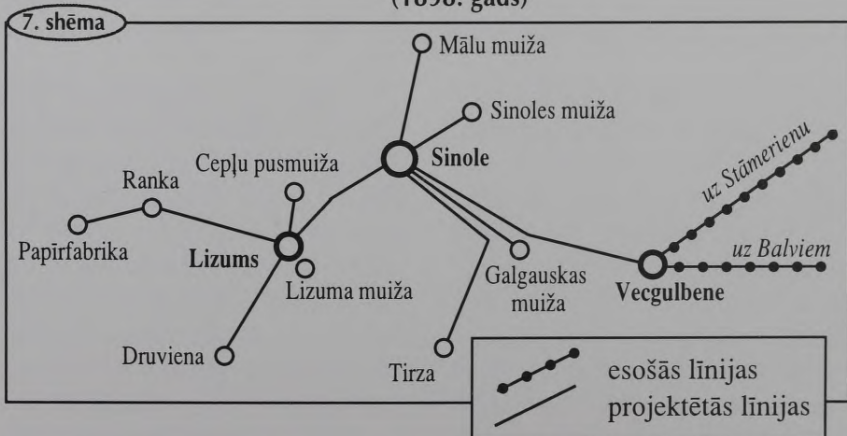
19./20. gs. mijā ļoti aktīva telefona tīklu izbūve notika Austrumvidzemē. Ar telefona tīklu ierīko-

šanu īpaši aizrāvēs bija Cesvaines muižā dzīvojošais Henrihs Lapekins.¹ Tikli vairāku gadu laikā paplašinājās (te viens no viņa veikumiem bija Sinoles telefona tīkla izbūves organizēšana 1898. gadā; *sk. 7. shēmu*), līdz 1899. gadā telefona sakaru tālākā attīstība nonāca konfliktā ar valsts kases interesēm. 1899. gada 2. oktobrī, dodot atļauju tīkla izbūves turpināšanai, pieļāva arī Cesvaines—Lizuma līnijas būvi (8. *shēma*), bet ar šādām garantijām:

1) Vecgulbenes telefona tīkla dalībnieki garantē telegrāfa ienākumus telegrammu pārraidīšanā starp Vecgulbeni, Cesvaini un Stukmaņiem par summu, ne mazāku par 1200 rbļ. gadā;

2) ikgadus samaksāt valsts kasē pa 75 rbļ. no katra telegrāfa iekārtas

SINOLES TELEFONA TĪKLS (1898. gads)

¹ Lapekins bija visai ievērojama personība tā laika telefona tīklu dibinātāju vidū. Viņa vārds telefona lietu dokumentācijā pirmo reizi parādās 1896. g. beigās jaundibināmā Cesvaines apkaimes telefona tīkla sakarā un dažādu Austrumvidzemes vietējo telefona sabiedrību vadītāja lomā nemainīgi sastopams līdz pat 1904. g. sākumam.

punkta, kādi (šajā rajonā) ir Vecgulbene, Cesvaine un Stukmaņi, kopā 225 rbļ., turklāt telegrāfa ienākumi nedrīkst mazināties.¹

Piedāvājumu apsprieda telefona tīkla dalībnieki, un 1899. gada novembrī H. Lapekina viņu vārdā atbildēja, ka otro punktu viņi gatavi pildīt un maksāt pa 75 rbļ. gadā par katru telegrāfa punktu. Attiecībā uz pirmo prasību — pašreizējais triju telegrāfa punktu ienākums no telegrammām ir nenozīmīgs un nepārsniedz 400 rbļ., turklāt punkti atrodas ļoti tuvu, tādēļ visai nepamatoti prasīt summu, kas balstīta uz aprēķiniem, kuri izmantoti, atļaujot telefona satiksmi ļoti plašā rajonā starp Valku, Jurjevu (Tartu) un Veravu, tāpēc tīkla dalībnieki nevar piekrist prasītajai garantijai. 400 rbļ. ienākums esot galvenokārt no vietējiem tirgotājiem, kuri telefonu neizmanto, tāpēc 225 rbļ., ko maksātu muižnieki, vairāk nekā pilnīgi nosedz telegrāfa ienākumus no viņiem.²

Augstā priekšniecība nosprieda, ka šoreiz laikam pāršāvusi pār mēru, tāpēc 1899. gada 28. decembra atbildes rakstā Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa priekšnieks paziņoja, ka Cesvaines—Lizuma līnijas darbība tiek atļauta, ja telefona sabiedrība gatava maksāt 75 rbļ. gadā par trim minētajiem telegrāfa punktiem un garantē telegrāfa ienāku-

mus, ne mazākus par 240 rbļ. gadā.³ Šiem noteikumiem telefona ierīkotāji piekrita, un minēto naudas summu (75 rbļ. par katru telegrāfa kantori) no viņiem cītīgi ievāca līdz pat Pirmajam pasaules karam.⁴

Mazliet citādi situācija veidojās garantēto telegrāfa ienākumu jomā. Telefona izplatības sākuma gados varēja šķist, ka taisnība bijusi vietējo pasta un telegrāfa kantoru priekšniekiem, jo zināmu laiku ienākumi par nosūtītajām telegrammām tiešām pieauga. Tomēr šāds stāvoklis saglabājās neilgu laiku, kamēr telefons attīstības sākumā galvenokārt atviegloja abonentu sasaisti ar telegrāfa kantoriem. Pieaugot telefona aparātu skaitam un, pats galvenais, telefona līniju garumam, telegrammu apgrozījums neizbēgami samazinājās. Augstākstāvošās priekšniecības bailes par gaidāmo ienākumu krišanos izrādījās pamatotas. To pierāda šāds Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa priekšniecības rīkojums:

Vecgulbenes pasta un telegrāfa kantora priekšniekam

1904. gadā ieņemts telegrāfa ienākums par korespondenci, apmaiņā starp Vecgulbeni, Cesvaini un Stukmaņiem, 141 rbļ. 70 kap. pret 240 rbļ. 1899. g., t. i., pirms telefona sakaru atklāšanas starp minētajiem punktiem. Ievērojot to, uzdodu Jums likt priekšā H. Lapekinam iemaksāt

¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 20. l., 30.—31. lpp.

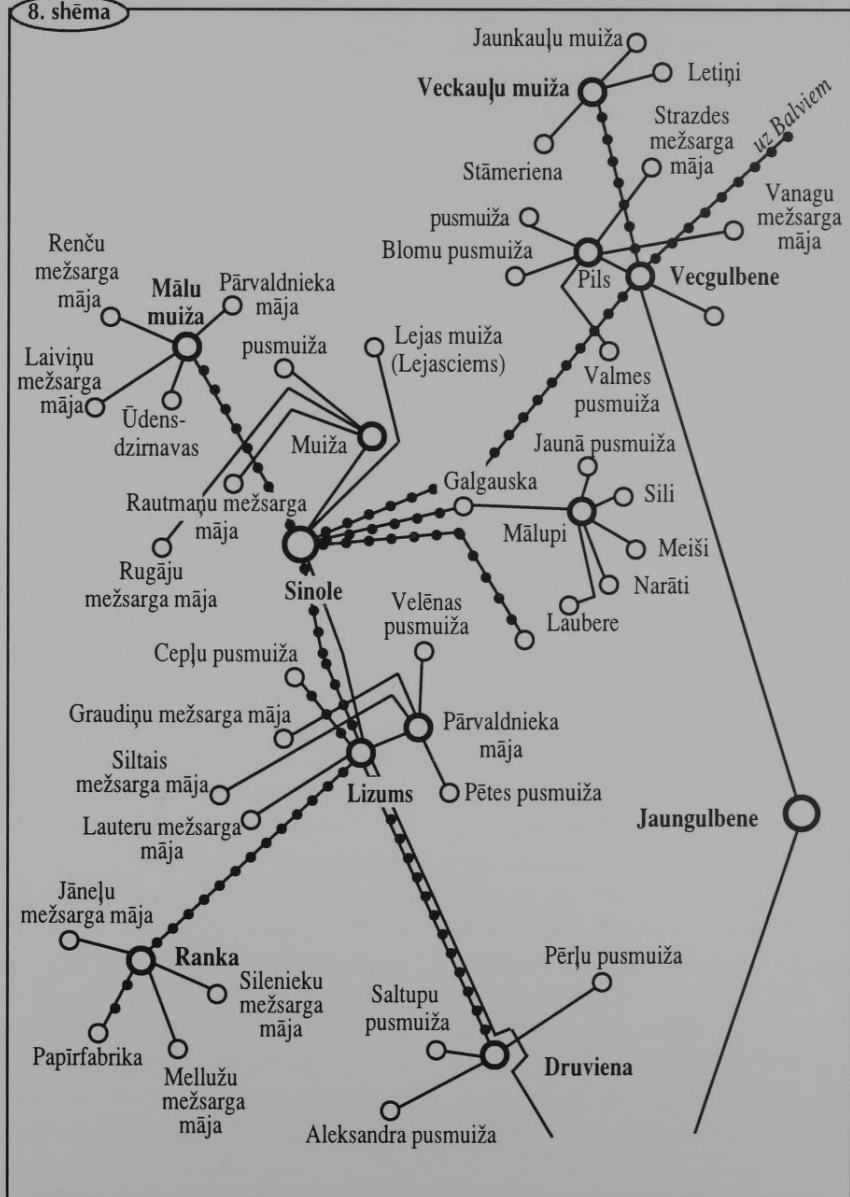
² Turpat, 33. lpp.

³ Turpat, 39. lpp.

⁴ Turpat, 270.—285. lpp., arī citur.

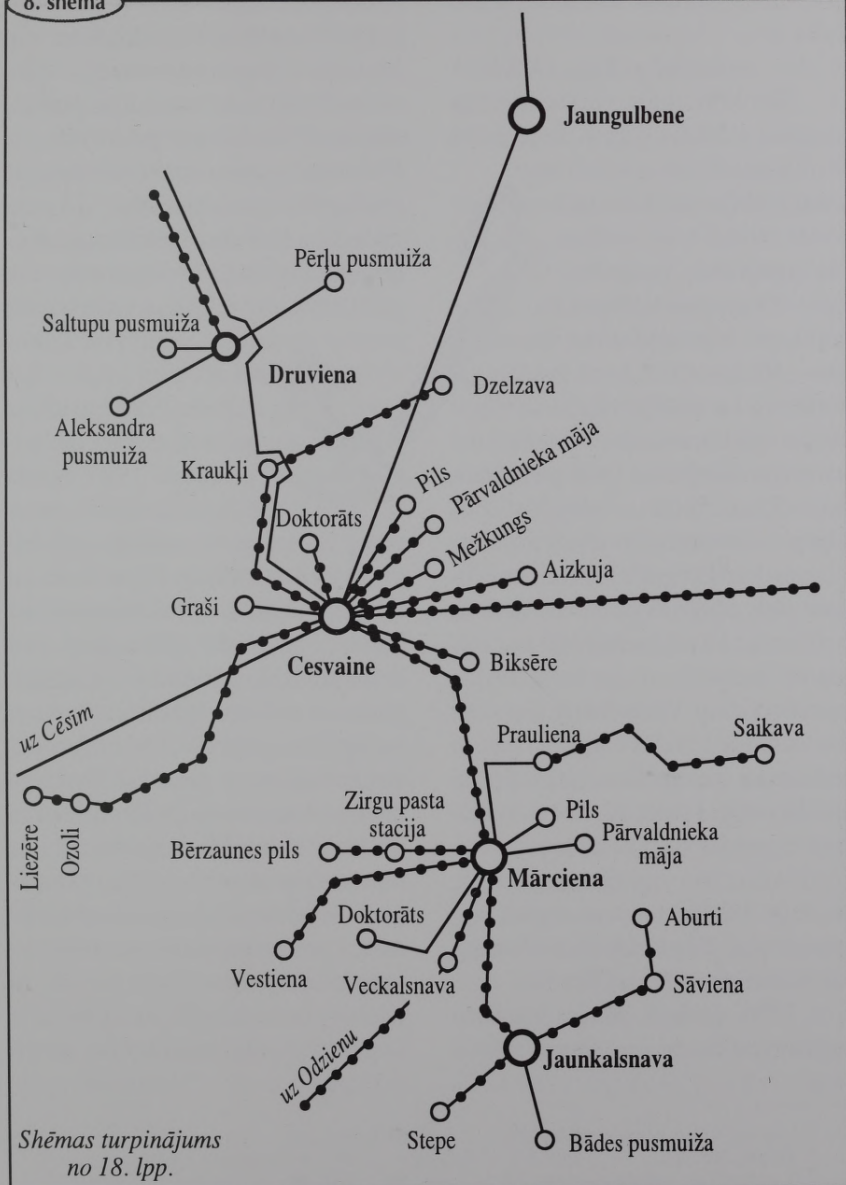
(1899. gads)

8. shēma

AUSTRUMVIDZEMES TELEFONA TĪKLS (1899. gads)

8. shēma

98 rbļ. 30 kap. valsts kases ienākumos un par naudas ienākšanu paziņot, minot datumu un valsts kases kvīts nr.

Iec. pr-ka palīgs insp. G. Kirts¹

Birokrātiskais valsts ierēdņu aparāts strādāja gausi. Šajā laikā H. Lapekinam patiesībā vairs nebija nekādas teikšanas vietējā telefona lietās, jo agrākās Vecgulbenes—Cesvaines telefona līnijas jau bija iekļautas Tīrzas—Viļānu tīklā, kura priekšnieks bija barons Henrihs fon Volfs. Sākās ilga cīkstēšanās, bet šoreiz uzvarēja privātkapitāls. 1905. gada 5. augustā Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa priekšnieks informēja Vecgulbenes pasta un telegrāfa kantori, ka telefona tīkls atbrīvots no 98 rbļ. 30 kap. nomaksas, kā arī no turpmākās maksas no ienākumiem par telegrammu apmaiņu starp Vecgulbeni, Cesvaini un Stukmaņiem.² Telegrāfa staciju ienākumu garantēšana pakāpeniski tika likvidēta. Tomēr līdzšinējā konkurences nauda par rajonā esošajām telegrāfa stacijām joprojām saglabājās, un šajā ziņā valsts varas orgāni bija nepiekāpīgi. To pierāda kādas Ziemeļlatvijas telefona līnijas liktenis.

1903. gada 9. jūnijā Iekšlietu ministrijas Pasta un telegrāfa Gal-

venā pārvalde atļāva grāfam Nikolajam Sīversam un baronam Aleksandram Fitinghofam - Rišam ierīkot telefona līniju starp Matīšiem un Mazsalacu, ievērojot konkurējošo telefona līniju prasības, t. i., abiem jāiemaksā valsts kasē pa 75 rbļ., ja Vidzemes gubernators neiebilst pret telefona līnijas celtniecību.³ Tā paša gada 20. oktobrī abi telefona ierīkotāji parakstījās par šo noteikumu pildīšanu, un telefons varēja sākt darbu.⁴ Sākumā noteiku-

mi arī tika pildīti, bet visai drīz telefona lietotājiem tas apnīka. 1907. gada

6. februārī Mazsalacas pasta un telegrāfa nodaļas priekšnieks Rudzītis ziņoja Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa priekšniekam, ka barona Fitinghofs - Riša, kurš pats dzīvoja Rīgā, pārvaldnieks, atsaucoties uz telefona īpašnieka iesniegto lūgumu — atbrīvot to no konkurences maksas — nemaksā likumīgo konkurences naudu — 75 rbļ.⁵ Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa atbilde bija nepārprotama — šāda veida lūgumi netiek un netiks apmierināti tikmēr, kamēr jautājums normālā likumdošanas ceļā nebūs nokārtots. Īsi sakot — lai maksā!⁶ Tomēr šoreiz Fitinghofs - Rišs iespītējās un stingri

¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 20. l., 267. lpp.

² Turpat, 269. lpp.

³ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 99. l., 234. lpp.

⁴ Turpat, 253. lpp.

⁵ Turpat, 277. lpp.

⁶ Turpat, 278. lpp.

nolēma tik vienkārši nešķirties no savas naudas.¹ Arī turpmāko gadu sarunas neko nedeķa, vienīgi auga parāda summa. 1911. gada 27. aprīlī Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa priekšnieks, acīmredzot zaudējis cēribas ko nebūt izspiest no barona Fitinghofa - Riša, vērsās pie grāfa Sīversa ar jautājumu, vai viņš nebūtu ar mieru minēto summu segt no saviem līdzekļiem, jo pretējā gadījumā līniju nāksies slēgt.² Vienlaikus barona Fitinghofa - Riša pilnvarotais P. Erdmans piesūtīja notariāli apstiprinātu atteikumu maksāt par telefonu, jo Mazsalacas muiža vairs nepiedērot baronam. Sakarā ar šo atteikumu un otra abonenta, grāfa Nikolaja Sīversa nāvi Rīgas Pasta un telegrāfa iecirknis 1911. gada 23. maijā lūdza Galvenās pasta un telegrāfa pārvaldes atļauju slēgt Mazsalacas—Matīšu līniju.³ Iekšlietu ministrija atļauju atsūtīja 26. augustā.⁴ Tā paša gada 28. septembrī, atvienojot telefona aparātus un vadus, līniju no Mazsalacas līdz Matīšiem slēdza.⁵

Pārlūkojot visu iepriekšteikto, var rasties jautājums — vai tad valsts varas interesēs nebija telefona tīklu paplašināšana? Izrādās, ka varas orgānu attieksme bija ļoti vienaldzīga. Pat satricinošie 1905.—1907. gada revolūcijas notikumi nespēja iekustināt Iekšlietu ministrijas,

tajā skaitā arī Pasta un telegrāfa departamenta, ierēdņus.

3. soņņa

*Leibgvardes Atamana
Viņa Ķeizarišķās Gaišības
valdnieka*

troņmantnieka Cezarēviča pulks

*Viņa Ekselencei Rīgas Pasta
un telegrāfa iecirkņa priekšniekam
raports.*

Viņa Ekselence, ģenerālgubernatora pilnvaras saņēmumaiz Viņa Augstības svītas ģenerālmajors Veršīņins izteica vēlēšanos, lai, pēc iespējas, visas lielākās muižas būtu savienotas ar telefona tīklu, lai, ja notiktu bandītisks uzbrukums kara spēka daļām, varētu savlaicīgi palīdzēt. Sakarā ar vāji attīstīto telefona tīklu man uzticētajā rajonā es vērsos ar priekšlikumu pie gr. Šeremetjeva muižu pārvaldnieka par Vecpiebalgas un Jaunpiebalgas savienošānu ar telefonu un tā pievienošānu Cēsu tīklam. Pilnvarotais, de Šeja k-gs, man paziņoja, ka bez Jūsu Ekselences atļaujas viņš to izdarīt nevar un ka viņš par to lūgs Jūsu Ekselenci.

Sakarā ar biežajiem uzbrukumiem, dedzināšanām un laupīšanām man uzticētajā rajonā un sakarā ar to, ka nosūtītie ziņneši tikai otrā dienā sasniedz kara spēka nodaļu, lūdzu Jūsu Ekselenci pavēlēt savie-

¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 99. l., 279. lpp.

² Turpat, 281. lpp.

³ Turpat, 292. lpp.

⁴ Turpat, 293. lpp.

⁵ Turpat, 297. lpp.

not ar telefona līnijām Jaunpiebalgu ar Vecpiebalgu un Mēdzūlu ar Ozolmuižu (Ekgof) un Liezēri.

Piebalgas rajona priekšnieks
Leibgvardes Atamana pulka
podjesauls Krasnovs

Izziņa: No Vecpiebalgas un Jaunpiebalgas muižu īpašnieka pilnvarotā de Šeja kunga ienācis lūgumraksts atļaut telefona sakaru iekārtošanu starp divām minētajām muižām, par ko jau iesniegts priekšlikums Vidzemes gubernatoram. Attiecībā par citām šajā raportā minētajām muižām līdz šim nekādas sa-

rakstes nav bijis. To savienošana var notikt tikai uz privātās iniciatīvas pamata un izmantojot privātos līdzekļus, par kādu pavēli no pasta un telegrāfa iestādes puses nevar būt ne runas.

Vecākais mehāniķis: /paraksts nesalasāms/¹

Laikā no 20. gadsimta sākuma līdz Pirmajam pasaules karam Ziemeļlatvijā telefona tīkli strauji saplūda un apvienojās. Visai drīz par galveno noteicēju Vidzemē kļuva Rīgas Telefonu sabiedrība, kura pārņēma gan šejienes pilsētu, gan arī tālsakaru telefona līnijas.² Tomēr arī

¹ LVVA, 50. f., 1. apr., 1204. l., 5.—6. lpp. Lūgumu līnijas ierīkošanai no Vecpiebalgas uz Jaunpiebalgu Frīdrihs de Šejs bija iesniedzis 1906. g. 25. oktobrī (turpat, 1. lpp.), gubernators atļauju deva 8. novembrī (turpat, 9. lpp.).

² Interesantu pārskatu par Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa telefona tīklu piederību sniedz tā priekšnieka 1913. gada 19. septembra cirkulārs pasta, telefona un telegrāfa iecirkņa priekšnieku zināšanai (LVVA, 50. f., 4. apr., 86. l., 174. lpp.):

"Telefona sakarus iekārto dažādas personas un iestādes, kas iedalītas šādās kategorijās:

I. Vispārējās lietošanas telefona sakari. Pie tiem skaitāmi:

a) valdības [iekārtotie] telefona tīkli Rēvelē (Tallinā), Liepājā, Jurjevā (Tartu) un Aizputē;
b) Rīgas Telefonu sabiedrībai piederošie pilsētu telefona tīkli — Rīgā, Majoros (ar Rīgas jūrmalas rajonu un apakšstacijām Ķemeros, Slokā un Tukumā), Cēsīs, Valmierā, Valkā, Veravā, Vīlandē (citas Kurzemē. — D.V.);

c) starptautiskie telefona sakari, kas pieder Rīgas Telefonu sabiedrībai:

- 1) Jelgava—Rīga—Cēsis—Valmiera—Strenči—Valka,
- 2) Cēsis—Smiltene,
- 3) Rīga—Murjāni—Limbaži,
- 4) Rīga—Ogre—Jaunjelgava,
- 5) Rīga—Elva—Jurjeva (Tartu),
- 6) Valka—Verava,
- 7) Valka—Rūjiena—Pērnavā—Vīlande,
- 8) Rīga—Sigulda,
- 9) Cēsis—Vecpiebalga—Cesvaine,
- 10) Rīga—Lielcava—Bauska,
- 11) Rīga—Ropaži,
- 12) Rīga—Baldone,
- 13) Rīga—Rembates muiža,
- 14) Rīga—Koknese—Stukmaņi—Glazmanka—Krustpils—Jēkabpils.

Piederošas Kuldīgas un Bauskas pilsētu pārvaldēm, Igaunijas muižniecībai, Igaunijas muižnieku sapulcei.

II. Privātās lietošanas telefona sakari, t. i., privāti to īpašnieku lietošanai, bez sakaru tiesību piešķiršanas citiem par samaksu.

Pie tām pieder visi pārējie telefona sakari Rīgas Pasta un telegrāfa iecirkņa robežās, izņemot iepriekš uzskaitītās. [...]

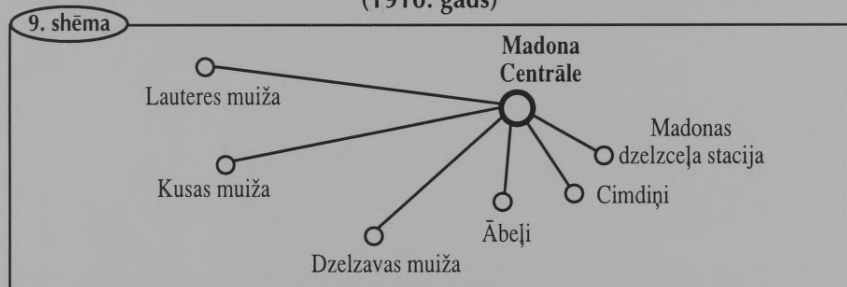
Iecirkņa priekšnieks: Jevangulovs
Galvenais mehāniķis inženieris: Popovs
Vecākais mehāniķis: Verņickis"

šajā laikā turpinājās vietējo telefona tīklu izbūve, kaut jaunās telefona līnijas faktiski jau pievienojās esošajām telefona līnijām. Tāds bija arī Madonas telefona tīkls, kura izveidošanai lūgumu 1910. gada 24. martā iesniedza Kusas muižas īpašnieka Artura fon der Pālena vadītā

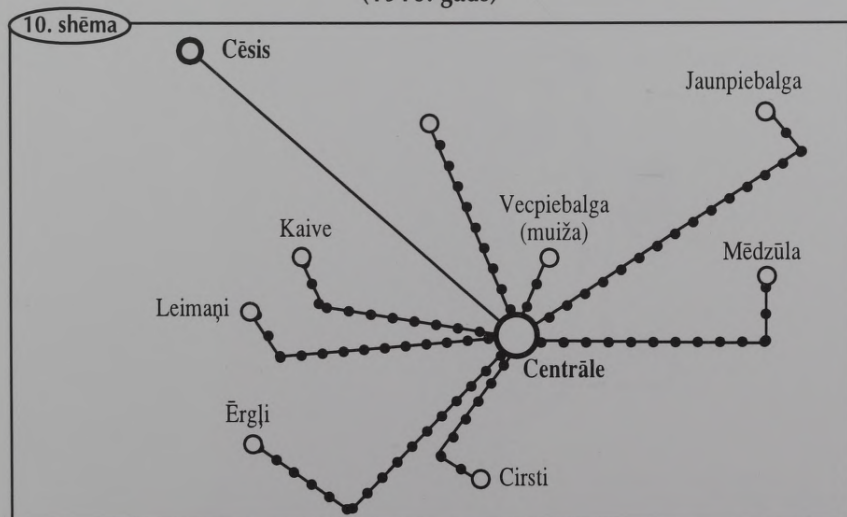
Cesvaines—Stukmaņu telefona sabiedrība (9. shēma).¹

Jaunais monopolists nebija daudz labāks par valsti, jo, pateicoties valdības rūpēm par koncesionāru labklājību, tika bremsēta iespējamo konkurentu attīstība. To pierāda šāds gadījums.

MADONAS TELEFONA TĪKLA PROJEKTS (1910. gads)

RĪGAS PASTA UN TELEGRĀFA IECIRKŅA NORAIIDĪTAIS VECPIEBALGAS TĪKLA UN CĒSU SAVIENOŠANAS PROJEKTS (1910. gads)

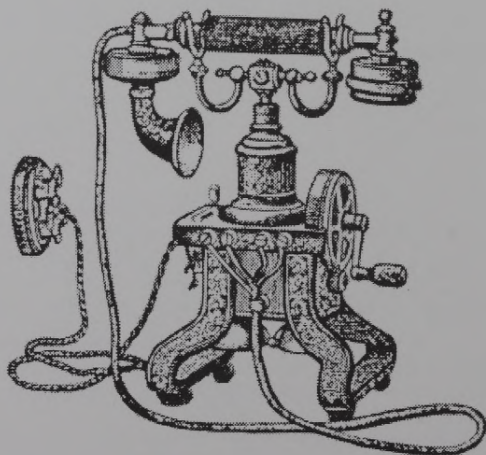
¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 1204. l., 32. lp.

1910. gada 4. martā grāfa Šeremetjeva muižu pārvaldnieks de Šejs Vecpiebalgas telefona sabiedrības vārdā lūdza atļauju savienot Vecpiebalgas tīklu ar Cēsīm (*10. shēma*).¹ Sekoja atraidījums. Tā pamatojums — Cēsu telefona tīkls pieder Rīgas Telefonu sabiedrībai, bet privāto tīklu pievienošanu ar RTS noslēgtais kontrakts neparedz.² Pirms Pirmā pasaules kara šāda līnija tomēr pastāvēja, bet to izveidoja un tā-

tad guva arī peļņu pati Rīgas Telefonu sabiedrība.³

Pārvarot visus šķēršļus un grūtības, 1914. gadā tālrunis jau bija kļuvis par visai nozīmīgu sakaru līdzekli Ziemeļlatvijā. Pirmais pasaules karš pārtrauca straujo elektrosakaru attīstības gaitu, vēl vairāk — ievērojami to attālināja, bet tas jau ir cits stāsts.

Daumants Vasmanis,
Cēsu Vēstures muzeja
Vēstures nodaļas vadītājs

¹ Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 50. f., 1. apr., 1204. l., 16. lpp.

² Turpat, 24. lpp.

³ Skat. 2. atsauci 22. lpp.

XX GADSIMTA 20. – 30. GADI FOTOATTĒLOS

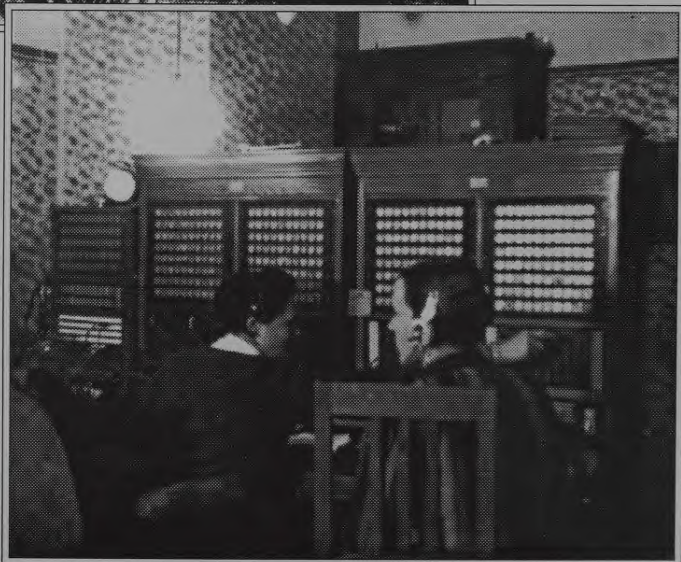

Izpostīto līniju atjaunotāji.
6. telegrāfa un telefona rajona
1. kolonnas montieri V. Kalējs,
E. Krēsliņš, J. Kripēns,
P. Remmens, A. Krēsliņš,
O. Sedlenieks (pirmajā rindā
no labās). Smiltene,
1920. gada 2. decembris.

Osvalds Sedlenieks,
6. telegrāfa un telefona līniju
tehniskā mezgla montieris.
20. gadu vidus.

Jaunkažēnu pasta
un telegrāfa
nodaļas gaisa vadu
līnijas
ievadu stabs.
1925. gada
decembris.

Cēsu telefona
centrāle
20. gadu
beigās.

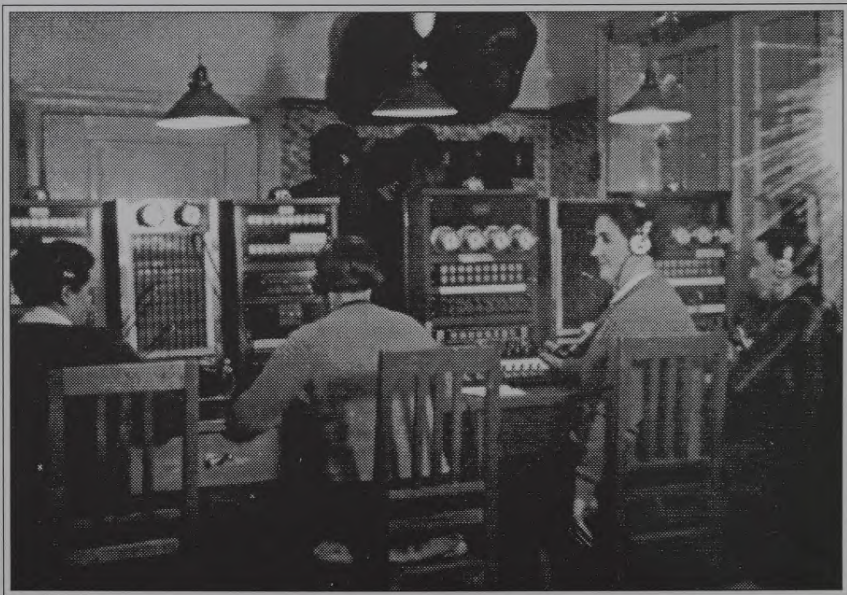
Salacgrīvas pasta un telegrāfa nodaļas darbinieki 20. gadu vidū.
Vidējā rindā otrais no kreisās Albinus Bertolds, vēlāk, 20.—30.gadu mijā,
Cēsu telefona kantora priekšnieks († 1932. g. 11. VI).

Cēsu Valsts arodskolas elektrotehniskās nodaļas 1925. gada izlaidums.
Otrajā rindā no kreisās: Antonovs, Salnis, Balodis, Dančauskis, Gailītis, Dzirkalis,
Ozoliņš. Pirmajā rindā: Kriķis, inženieris Pūpols, direktors Volkovs, inženieris
Grīnbergs, Sprancis, Caune. (Divi pēdējie — ilggadēji sakaru darbinieki Cēsīs.)

Cēsu telefonistes. No kreisās: Virsniece, Rudzīte, Briede, Vilka, Liepiņa, Treimane, Zemīte, Abramsone ap 1934./35. gadu.

Cēsu telefona centrāle pēc paplašināšanas. 1937. gada janvāris.

TELEFONA TĪKLI PIRMSKARA VIDZEMĒ

Rādītājs	Cēsis		Valmiera		Limbaži	Madona		Gulbene	Valka		Alūksne
	pilsēta	apriņķis	pilsēta	apriņķis		pilsēta	apriņķis		pilsēta	apriņķis	
1935. gads											
Iedzīvotāju skaits, ko apkalpo viena telefonu iestāde	1460	690	1210	700	1440	790	780	1270	1090	760	1460
Platība (km ²), ko apkalpo viena telefonu iestāde	2,4	43	1,9	48,6	3,5	1,3	46,5	2,9	4,9	56,5	1,3
Abonentu skaits	353	2982	401	2871	114	209	3553	186	138	2549	196
Abonentu skaits uz 100 iedzīvotājiem	4,0	5,8	4,7	4,4	4,0	8,9	5,4	4,9	4,2	4,0	4,5
Telefona aparāti sarunu vietās	8	78	10	98	4	5	86	4	5	80	4
Izejošās sarunas kopā, tūkstošos	615,5	3036	584,3	2648,7	176,5	280,2	3763,6	316,3	194,9	2460,4	315,9
Izejošās sarunas ar ārzemēm	24	5	58	122	5	1	1	1	699	256	14
1938. gads											
Abonentu skaits uz 100 iedzīvotājiem		5,5		4,5			5,5			4,2	
Sarunu skaits uz 100 iedzīvotājiem		6033		4517			6025			4559	
Sarunu skaits uz 1 abonentu		1095		1010			1104			1078	

Datus no pirmskara izdevumiem apkopojusi Māriete Draviņa

PĒTERIS SPRANCIS

Dzīves un darba apraksts

Pēteris Sprancis dzimis 1907. gada 10. janvārī.

1925. gadā beidzis Cēsu arodskolas elektrotehnisko nodaļu. No 1925. gada jūnija līdz 1926. gada oktobrim praktizējies Cēsu elektriskajā stacijā. Pēc prakses strādājis 6. telegrāfa un telefona rajonā par vadu licēju. Pirmais darbs bija saistīts ar telefona līnijas Cēsis—Valmiera rekonstrukciju (vadu krustošanu, lai samazinātu līniju savstarpējo ietekmi).

1927. gadā P. Sprancis tika ieskaitīts štatā kā otrās un pirmās šķiras montieris. Viņa pienākumi bija kabeļstabu iekārtošana un rokas apkalpes komutatoru uzstādīšana lauku centrālēs.

No 1927. gada 7. marta līdz 1929. gada 31. maijam P. Sprancis bija iesaukts aktīvajā karadienestā Rīgas elektrotehniskajā divizionā. Pēc dienesta P. Sprancis turpināja strādāt 6. telegrāfa un telefona rajonā par montieri.

1932. gadā Pēteris Sprancis beidza Pasta un telegrāfa departamenta rikotos sešu mēnešu augstāko tehniķu kursus un viņu norīkoja par telefona stabu impregnēšanas darbu vadītāju. Pirmā prakse iegūta Ķirbižos. Tur tika pabeigti iesāktie impregnēšanas darbi un uzbūvēta jauna stabu impregnēšanas ierīce. Vēlāk Pēteri Spranci norīkoja būv-

Pēteris Sprancis
sakarū darbinieka karjeras sākumā.
Salacgrīva, 1929. gada 3. novembris.

inspekcijā pie augstsprieguma līniju Ķegums—Ieriķi—Valmiera būves. Šajos darbos viņš nostrādāja 10 mēnešus, pēc tam P. Sprancis strādāja par līniju montieru grupas vadītāju Raunas sakarū nodaļā.

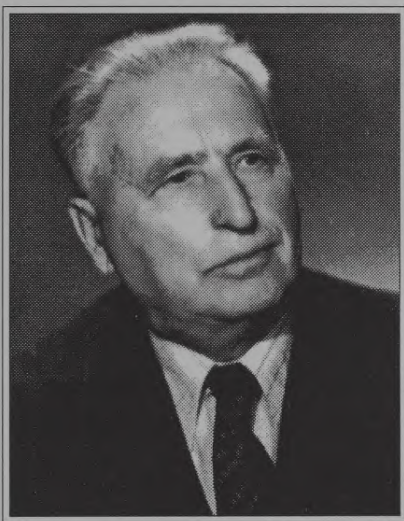
1940. gadā Pēteri Spranci norīkoja par Raunas līniju iecirkņa priekšnieku. Vācu okupācijas gados viņš strādāja par būvgrupas vadītāju Raunas sakarū nodaļā. Pēc vācu okupācijas P. Sprancis atsāka strādāt 6. telegrāfa un telefona būvrajonā par Raunas līniju iecirkņa priekšnieku.

Piecdesmitajos gados P. Spranci norīkoja par Cēsu maģistrālo līniju iecirkņa priekšnieku, un viņa vadībā tika uzsākta stabu dzelzsbetona balstu izgatavošana. Sākotnēji bija jāmeklē telpas un novietne. Ar Raunas ciema padomes lēmumu Cēsu līniju tehniskajam mezglam piešķīra māju Raunas ciema "Kūdrās", kurā izveidoja dzelzsbetona balstu izgatavošanas iekārtu. Pie "Kūdru" mājas savestos, pašu gatavotos telefona stabus impregnēja pēc osmozes¹ metodes. Šim darbam uzbūvēja dzelzsbetona vannu stabu impregnēšanai ar mērcēšanas paņēmieni.

1964. gada martā Pēteris Sprancis kļuva par Cēsu līniju tehniskā ceha priekšnieku. Viņa vadībā kabeļus ieguldīja posmā Cēsis—Rauna, Rauna—Mārsnēni, Cēsis—Dzērbene—Drusti—Jaunpiebalga, Cēsis—Straupe u. c.

1969. gadā, kad Pēterim Sprancim pienāca pensijas gadi, par Cēsu līniju tehniskā ceha priekšnieku norīkoja viņa vietnieku Arvidu Rozenbergu.

No 1970. līdz 1987. gadam Pēteris Sprancis strādāja Cēsu līniju tehniskajā cehā par sakaru montieri, viņš pārraudzīja projektu izpēti un līniju būvdarbus. Ceha priekšniekam viņš bija neaizstājams palīgs sarežģītu bojājumu un abonentu sūdzību noskaidrošanā.

Pēteris Sprancis — Cēsu līniju tehniskā ceha elektromontieris. Cēsis, 80. gadi.

No 1987. gada P. Sprancis ir pensijā, dzīvo Cēsis. 1995. gada maijā, neskatoties uz vājo veselību, piedalījās *Lattelekom* muzeja atklāšanas ceremonijā Rīgā. 1997. gada 14. oktobrī Cēsis satiksmes ministrs Vilis Krištopans P. Sprancim pasniedza Triju Zvaigžņu ordeņa Sudraba Goda zīmi par mūža devumu telefona tīkla attīstībā.

Vienreizējā personība Pēteris Sprancis ir viens no retajiem Vidzemes telefona 100 gadu ilgās vēstures aculieciniekiem 72 gadu posmā, viņš arī piedalījies šīs vēstures veidošanā, vairāk nekā 60 gadus nostrādājot sakaru sistēmā.

Ivars Liepiņš

¹ Osmozes metode — telefona stabu piesūcināšanas tehnoloģija ar impregnējošām vielām aizsardzībai pret mitruma iedarbību. Svaigi nocirstu un nomizotu apaļkoku visā tā garumā noziež ar impregnējošo vielu. Apstrādātos stabus sakrauj kaudzēs, blīvi nosedz ar jumta papī un šādi atstāj vairākas nedēļas.

ATMIŅAS PAR PĒTERI SPRANCI

Gatavojoties Cēsu telefona tīkla simtgadei, atmiņā nāk pagātnes notikumi un gribu pastāstīt par vienu no vecākajiem un ilggadējākajiem šā tīkla darbiniekiem, kurš raženā darbā atdevis vairāk nekā 60 savas dzīves gadus.

Jaunības dienās Pēteris Sprancis bija dedzīgs pūtēju orķestra dalībnieks Cēsu ugunsdzēsības daļā. Toreiz šīs ugunsdzēsības daļas priekšnieks bija aizsargs, un arī visiem pūtēju orķestra dalībniekiem bija jābūt aizsargiem.

Nāca “jaunie laiki” ar jauniem noteikumiem, un Spranču Pēteri kā bijušo aizsargu atbrīvoja no līniju tehniskā iecirkņa vadītāja amata. Bet Pēteris nebija radis sēdēt bezdarbībā un enerģiski ķērās pie stabu impregnēšanas poligona radīšanas Raunas “Kūdrās” — tā bija vieta šosejas malā, lai būtu ērta piebraukšana. Tika izveidota vesela bāze koku attīrīšanai no mizas un impregnēšanai pēc osmozes (piesūcināšanas) paņēmiena. Lai sūcināšana būtu efektīvāka un stabi uz līnijas kalpotu ilgāk, Pēteris pētīja speciālo literatūru, uzklusēja veco sakarnieku ieteikumus un izvēlējās labākos no toreiz pieejamajiem impregnēšanas materiāliem. Viņam bija lieliskas zināšanas par pasaules valstis pie-

lietotajiem stabu piesūcināšanas paņēmieniem un metodēm.

Diemžēl impregnēt stabus pēc osmozes metodes varēja tikai pavasārī, kad nozāģētajos kokos vēl bija sula. Ar to bija par maz. Tad tika ieviesta vēl cita metode — stabu impregnēšana ar mērcēšanas paņēmieni, tādējādi varēja impregnēt arī izžuvušus kokus. Tika uzbūvēta dzelzsbetona vanna, kurā vienlaikus varēja iegremdēt 20 līdz 25 kokus. Vannā salēja attiecīgo impregnēšanas sastāvu, un piesūcināšana varēja sākties. Uz vietas impregnētie telefona līniju stabi bija krietni lētāki.

Stabu stiprināšanai sāka lietot dzelzsbetona balstus, ko ražoja Rīgas dzelzsbetona konstrukciju rūpnīca. Bet tie bija dārgi, tālu jāved. Tad tika noorganizēta dzelzsbetona balstu izgatavošana uz vietas. Tika izveidoti speciāli veidņi, apgūta ražošanas tehnoloģija, pārbaudīta balstu izturība.

Visbeidzot visus Valmieras līniju tehniskajam mežglaam, kurā tolaik līdz ar Valmieras rajonu ietilpa vēl Cēsu, Limbažu un Valkas rajons, vajadzīgos stabu balstus ražoja uz vietas. Tika izgatavoti vairāki dzelzsbetona balstu tipi, gan abonentu, gan savienošanas un maģistrālajām līnijām. Tie bija pat izturīgāki un,

galvenais, 2,5 līdz 3 reizes lētāki, nekā Rīgā ražotie.

Kad ražošana bija nostabilizējusies, Sprancis izgatavoja balstus arī kaimiņiem — Madonas un Rīgas LTM (līniju tehniskajiem mezgliem).

Par Spranču Pēteri un viņa telefona līniju stabu piesūcināšanas un stabu balstu izgatavošanas poligonu rakstīja toreizējā sakarnieku žurnālā “Vestņik svjazi”, pieredzes apgūšanai sakarnieki brauca pat no tālām malām.

Elektriķi sāka izgatavot visu zemsprieguma līnijas stabu no

dzelzsbetona. Pēteris iebilda, ka tas nederēs — tur jau uzstādīšanai vajadzīgs ceļamkrāns! Toreiz sakarniekiem tādu nebija. Lai uzkāptu stabā, bija vajadzīgi speciāli kāpšļi. Elektriķiem stabā bija jāuzkāpj tikai vienreiz, uzkarot vadus. Savukārt sakarniekiem stabos bija jākāpj bieži, arvien jaunu un jaunu līniju uzkāpšanai. Toreiz tīrīja arī izolatorus.

Par Spranču Pēteri varētu ilgi un daudz ko stāstīt gan kā par cilvēku, gan kā par speciālistu.

Agasijs Pakulis

NO VIDZEMES SAKARU UZŅĒMUMU ARHĪVU VĒSTURISKAJĀM IZZIŅĀM 1940.—1986. gads

CĒSIS

1940. gadā Cēsu rajonā bija tikai vietējās baterijas¹ (VB) manuālās² telefona centrāles; laukos — 41, pilsētās — viena. Montētais tilpums nav zināms; laukos bija 2266 abonenti, Cēsīs — 355. Šajā laikā darbojās arī viens Morzes telegrāfa³ aparāts linijā Cēsīs—Rīga.

1944. gadā nodega telefona un telegrāfa kantora ēka Cēsīs, M. Līvu ielā 1 (tagadējais Rožu laukums). Pēc ēkas sagrāves neilgu laiku darbojās rokas komutators ar trīs līdz piecām abonentlinijām Padomju ielā 11

(Palasta iela), bet 1944. gada beigās centrāle sāka darbu ēkā Rīgas ielā 29. 1944. gada 1. novembrī tika izveidots apriņķa sakaru kantoris Padomju ielā 19, kas sastāvēja no 11 sakaru nodaļām, 45 sakaru aģentūrām un telefona centrāles ar sarunu vietu Rīgas ielā 29. 1953. gadā sakaru mezglis pārvietojās uz jaunu ēku J. Gagarina ielā 14 (Raunas iela).

Paralēli līdz 1955. gada 1. novembrim darbojās 6. līniju tehniskais sakaru mezglis (LTM, LTSM), kurā ietilpa četri līniju iecirkņi.

Cēsu telefonistes.
Augšējā rindā no
kreisās:

Vera Vītoļiņa,
Austra Sermuliņa,
Vilma Liepiņa,
Mirdza Krastiņa.

Apakšējā rindā no
kreisās: Valentīna

Ruļuka,
Aina Raudīte,
Elvīra Grustiņa,
Elza Vairoga.

1950. g. 5. februārī.

¹ Vietējās baterijas telefona centrāle — tajā abonenta tālruņa aparāta darbināšanai nepieciešamo barošanas spriegumu nodrošina no tālruņa īpašnieka telpās uzstādītas baterijas.

² Manuālā telefona centrāle (komutators) — telefona centrāle, ko apkalpo operators. Elektrisko savienojumu starp diviem abonentiem nodrošina ar savienojamo auklu spraudņu ievietošanu attiecīgo abonentu līniju pievadu ligzdās.

³ Morzes telegrāfs — amerikāņu izgudrotāja S. Morzes telegrāfa sistēma, kas ietvēra viņa radīto telegrāfa aparātu, Morzes telegrāfa atslēgu impulsu pārraidei, Morzes ābeci burtu šifrēšanai punktu (īsu impulsu) un svītru (garu impulsu) veidā.

Cēsu vecās
telefona
centrāles
demon tāža Rīgas
ielā. 1961. gads.

Cēsu sakaru mezgla
ēka.
1953.—1995. gads.

TELEGRĀFS

No 1944. līdz 1946. gadam telegrammas uz Rīgu tika raidītas ar Morzes telegrāfa aparātu.

No 1946. gada jūlija sāka darboties pirmie *start-stop* telegrāfa¹ aparāti ST-35.

No 1950. līdz 1960. gadam Cēsu sakaru mezglā bija divi ST-35

aparāti, rezervē divi Morzes aparāti un viens fototelegrāfa² aparāts, kurš, neguvis klientu atzinību, tika noņemts 1965. gadā.

50. gadu beigās Cēsīs atjaunoja radiotelegrāfa darbu.

1959. gadā Rīgā darbu uzsāka pirmā tiešo savienojumu telegrāfa sistēma, kas ievērojami paātrināja

¹ *Start-stop telegrāfs* — telegrāfa sistēma, kurā telegrāfa aparātu ieslēdz vai izslēdz ar otra aparāta palīdzību no attāluma, pārraidot linijā speciālus seansa sākuma vai beigu signālus.

² *Fototelegrāfs* — attēlu pārraides veids starp abonentiem, kuriem uzstādītas īpašas attēlu raidīšanas un uztveršanas iekārtas.

telegrammas pārraides laiku līdz adresātam. Tā 1971. gadā Cēsis bija uzstādīti divi ienākošo un divi izejošo telegrammu aparāti ST-35-2. Gadu ritumā mainījušies telegrāfa gala iekārtu¹ tipi: T-63, T-100.

Pirmie abonentu telegrāfa aparāti tika uzstādīti 1970. gadā, bet 1974. gadā jau bija 29 abonentu iekārtas, kuru līnijas bija pievienotas divās abonentu telegrāfa statnēs ar 20 numuru montēto tilpumu katra.

1987. gada sākumā bija 65 tiešos savienojumu un abonentu telegrāfa aparāti.

Līdz 1960. gadam telegrāfa kanāli ar Rīgu tika organizēti pa dažādu gaisa vadu līniju ķēžu viduspunktiem ar aparatūras NT-4M un P-314 palīdzību. 1969. gadā līniju Cēsis—Rīga aprikoja ar telefona kanālu sekundārās blīvēšanas aparatūru² TT-17P3, bet 1979. gadā līniju Sigulda—Rīga — ar aparatūru TT-12; tā darbojās līdz 1983. gadam. Šajā gadā ar aparatūru TT-48 aprikoja līniju Cēsis—Valmiera.

Tarifa iepēmumi par telegrammām uz 1000 iedzīvotājiem:

1949. gadā — 0,4 tūkst. rbļ.

(1961. g. cenas),

1963. gadā — 0,6 tūkst. rbļ.,

1986. gadā — 1,7 tūkst. rbļ.

PILSĒTU TELEFONA SAKARI

Kā jau iepriekš minēts, Cēsu pilsētā no 1944. gada darbojās VB telefona centrāle ar montēto tilpumu³ 100 numuriem, bet no 1949. gada — 460 numuriem. 1953. gadā, kad sakaru mezgls pārvietojās uz jaunu ēku, tika uzstādīta centrālās baterijas (CB) rokas telefona centrāle⁴ 600 numuriem.

1961. gada 25. martā sāka darboties automātiskā ceļgriežmeklētāju telefona centrāle⁵ UATS-49 ar 1000 numuriem, turpmāk paplašinoties līdz 2600 numuriem.

1971. gadā Cēsis, Gaujas ielā 56 atvērta sakaru nodaļa Cēsis-2 un nodota ekspluatācijā koordinātu⁶ tipa telefona centrāle PSK-1000 ar 1000 numuriem.

1978. gadā Viestura ielā samontēta ATSK-100/2000 ar 300 numuriem un laikā no 1982. gada līdz

¹ **Telegrāfa gala iekārtas** — abonenta telpās uzstādīti telegrāfa aparāti (piemēram, teletaips) un palīgierīces.

² **Telefona kanālu sekundārā blīvēšana** — metode, ar kuru vienā telefona kanālā var vienlaikus pārraidīt vairākus desmitus telegrāfa sakaru seansu.

³ **Centrālās montētais tilpums** — maksimālais centrālei pieslēdzamo abonentu līniju skaits.

⁴ **Centrālās baterijas telefona centrāle** — tajā abonenta tālruņa darbināšanai nepieciešamo barošanas spriegumu nodrošina no centrālē uzstādītas, visiem abonentiem kopējas barošanas iekārtas.

⁵ **Ceļgriežmeklētāju telefona centrāle** — automātiska telefona centrāle ar abonentu savienošanai pielietotu elektromehānisku ierīci — ceļgriežmeklētāju, kuru darbina no līnijas saņemti abonenta tālruņa aparāta ciparrīpas impulsi.

⁶ **Koordinātu centrāle** — automātiska telefonu centrāle, kurā abonentu savienošanai pielieto elektromehānisku ierīci — koordinātu savienotāju. Tā elektromagnētus darbina ar tālruņa aparāta raidītiem ciparrīpas impulsiem caur elektromehāniskām vadības iekārtām.

Inta Vēbere darbā pie
ceļgriežmeklētāju telefona centrāles
UATS-49. Cēsis, 70. gadi.

1986. gadam paplašināta līdz 800 numuriem.

Abonentu skaits Cēsis:

1949. gadā — 370,

1963. gadā — 783,

1986. gadā — 4165 + 28 taksofoni.

1973. gadā jaunuzceltā ēkā **Jaunpiebalgā** nodeva ekspluatācijā centrāli ATSK-100/2000 ar montēto tilpumu 400 numuriem. 1982. gadā to paplašināja līdz 800 numuriem. Līdz 1973. gadam Jaunpiebalgā darbojās divi rokas komutatori ar montēto tilpumu 200 numuriem un viens komutators 20 savienošanas līnijām.

Abonentu skaits:

1960. gadā — 76,

1972. gadā — 134,

1986. gadā — 421 + 2 taksofoni.

1963. gada 1. janvārī no Siguldas rajona Cēsu rajonam tiek pievienota **Ligatnes** ceļgriežmeklētāju sistēmas centrāle UATS-49 ar montēto tilpumu 200 numuriem un VB komutators ar montēto tilpumu 50 numuriem. 1982. gadā šeit samontēja jaunu centrāli ATSK-100/2000 ar montēto tilpumu 300 numuriem.

Abonentu skaits:

1963. gadā — 52,

1986. gadā — 266 + 4 taksofoni.

Kopējais pilsētu telefona abonentu skaits Cēsu rajonā:

1949. gadā — 370,

1963. gadā — 925,

1986. gadā — 4852.

Telefona aparātu skaits uz 100 iedzīvotājiem pilsētās:

1940. gadā — 3,55,

1949. gadā — 3,4,

1963. gadā — 5,5,

1986. gadā — 19,2.

STARPPILSĒTU TELEFONA SAKARI

1974. gadā pēc rajona telefonu sakaru automatizācijas Cēsis starppilsētu sakarus nodrošināja ar deviņiem komutatoriem, kuros bija iekļauti šādi starppilsētu kanāli: Rīga — divi ienākošie rokas kanāli, 10 izejošie un 19 ienākošie pusautomātikas kanāli, trīs uzzīņu līnijas 22222; Valmiera — astoņi, Valka — divi, Ogre — viens, Smiltene — trīs, Sigulda — četri, Gulbene — trīs, Limbaži — trīs, Jelgava — viens,

Mālpils — viens starppilsētu kanāls; automātiskie starppilsētu telefona sakaru kanāli ar Rīgu — seši.

Līdz 1971. gadam visi starppilsētu telefona sakari tika organizēti ar gaisa vadu līniju palīdzību. Pirmās blīvēšanas sistēmas OV3-3-2/3 Cēsis uzstādīja 1959. gadā uz Smiltenes, Valmieras un Rīgas gaisa vadu līnijām.

1966. gadā — divas sistēmas V-3C Cēsis—Rīga,

1967. gadā — V-3C Cēsis — Valmiera,

1969.—1981. gadā — BO-3-2 Cēsis—Valmiera,

1970.—1986. gadā — BO-12-2 Cēsis—Valmiera,

1973.—1983. gadā — V-12-2 Cēsis—Gulbene,

1975.—1981. gadā — V-3-3 Cēsis—Gulbene,

1968. — 1981. gadā — BO-12 un BO-3 Cēsis—Rīga.

1970. gadā ieguldīja pirmo starppilsētu kabeli uz līnijas Cēsis—Sigulda, kuru 1971. gadā blīvēja ar 60 kanālu aparatūru K-60. 1972. gadā ar kabeļu līniju blīvēšanas aparatūru P-304 aprīkota līnija Cēsis—Mālpils. 1986. gadā darbojās divas sistēmas K-60 Rīgas un viena K-60 Valmieras virzienā. Līdz 1973. gadam starppilsētu sarakus iekārtoja, izmantojot vienfrekvences pusautomātikas kanālus, bet no 1973. gada — divfrekvenču pusautomātikas kanālus Rīgas, Valmieras, Limbažu un Valakas virzienos.

1986. gada decembrī 2600 Cēsu abonentu līnijās pievienoja izejošajiem automātiskajiem republikas zonu sakariem. Šajā gadā tika nomainīti arī vecie MRU tipa komutatori.

No 1987. gada janvāra iedzīvotājiem bija iespēja izmantot 13 starppilsētu telefona automātus.

LAUKU

TELEFONA SAKARI

1940. gada 1. aprīlī Cēsu rajonā bija 41 lauku telefona centrāle ar 2266 abonentiem. Pēc kara laika postījumiem 1949. gada 1. janvārī rajona teritorijā darbojās 21 centrāle ar montēto tilpumu 715 numuriem un 706 pievienotām abonentu līnijām. Pirmām kārtām telefoni tika ierīkoti visos kolhozos, sovhozos, mašīnu un traktoru stacijās, sakaru nodaļās un ciemu padomēs.

1959. gadā rajonā sāka uzstādīt ATS-VRS ar 20 numuriem, ATSK-50/200, ATS-VRS 40/80. Pēdējā VB centrāle nomainīta Veselavā 1974. gadā.

No 1966. gada lauku telefona sakariem sāka izmantot VEF ražotās koordinātu sistēmas stacijas ATSK-100/2000, kuras tika uzstādītas visās mezgla centrālēs — Raunā, Dzērbenē, Skujenē, Straupē, Nītaurē, kā arī gala stacijās Liepā, Jaunpiebalgā, Līgatnē-1 un Zaubē.

1985. gadā Priekuļos nomainīja pēdējo ceļgriežmeklētāju ATC laukos. No 1986. gada laukos darbojas tikai koordinātu centrāles ATSK-50/200 un ATSK-100/2000.

1938. gadā uzceltā pasta un centrālās ēka Raunā — viena no daudzām līdzīgām to gadu būvēm (Dzērbenē u. c.). 70. gadu foto.

Cēsu sakarnieku un Ziemeļu elektrisko tīklu darbinieku kopīgi būvētais stabu urbis - pacēlājs. Izgatavots Valmierā. 80. gadi.

Pirmie starpcentrāļu savienošanas kabeļi ieguldīti 1966. gadā līnijā Cēsis—Rauna, 1967. gadā Līgatne—Nītaure, 1968. gadā Cēsis—Liepa un Cēsis—Straupe. 1987. gada 1. janvārī kopējais starpcentrāļu savienošanas kabeļu garums Cēsu rajonā bija 939,39 km; gaisa vadu savienošanas līniju garums — tikai 163,1 km.

60. gados savienošanas līniju skaits ar rajona centru vai mezglā centrāli tika palielināts ar vienkanāla blīvēšanas aparāturu "Venta", "Venta-2", "Pionieris". Pirmā daudzkanālu blīvēšanas aparātūra KNK-6S sāka darboties 1966. gada 27. decembrī posmā Cēsis—Rauna. Turpmāk laukos plašāk pielietotās blīvēšanas aparātūras bija KNK-6S,

KNK-6T, KNK-12, KRR-30M, KAMA, V-2, V-3-3S, V-2-2, "Rīga", K-4/V-2, K-4U/V-2P, K-8/V-2-2. Pēdējā vienkanāla blīvēšanas iekārta nomainīta 1985. gadā posmā Nītaure—Merķeļi.

1987. gadā ekspluatācijā nodotas pirmās ciparu tipa blīvēšanas iekārtas IKM-15 divas sistēmas posmā Nītaure—Zaube un "ZONA-15" posmā Priekuļi—Cīruliši—Cēsis—Pansionāts.

Lauku telefona abonentu skaits:

1949. gadā — 706,

1963. gadā — 1652,

1986. gadā — 5964.

Telefona aparātu skaits uz 100 iedzīvotājiem:

1949. gadā — 3,4,

1963. gadā — 4,0,

1986. gadā — 15,4.

VALKA

Valkas apriņķa sakaru kantoris uzsācis darbību 1944. gada 18. septembrī. 1946. gada 1. jūlijā nodibināts Alūksnes apriņķis un daļa no Valkas apriņķa sakaru kantora apkalpojošās zonas tiek nodota Alūksnes apriņķa sakaru kantorim.

Laikā līdz 1951. gadam ar pilnietas telefonu tehnisko ekspluatāciju un ar lauku telefona centrāļu un abonentu apkalpošanu un attīstību nodarbojās sakaru kantora darbinieki.

Ar 1947. gada 1. janvāri tehniskais personāls, kas apkalpoja apriņķa telefona sakarus, tiek nodots 8. līniju tehniskajam mezgliam. Līniju

tehnisko mezglu galvenie uzdevumi bija bojājumu novēršana, jaunu līniju un centrāļu būve, jaunu abonentu ierīkošana.

No 1951. līdz 1977. gadam elektrosakaru un radiofikācijas tehniskā ekspluatācija un attīstība ietilpa sakaru tehniskās ekspluatācijas mezglā (STEM; līdz 1963. gadam to dēvēja par līniju tehnisko mezglu) funkcijās. 1978. gada 1. janvārī, likvidējot Valmieras STEM, izveidoja Valkas sakaru mezglu, kuram nodeva Valkas līniju tehnisko cehu ar sešiem līniju tehniskajiem iecirkņiem (LTI): Valkas, Ērgemes, Strenču, Smiltenes,

Mežiņu, Palsmanes. 1979. gadā Strenčos nodod ekspluatācijā jaunu ēku sakaru nodaļai un līniju tehniskajam iecirknim. 1980. gada 6. martā sāk darboties ATC Strenčos.

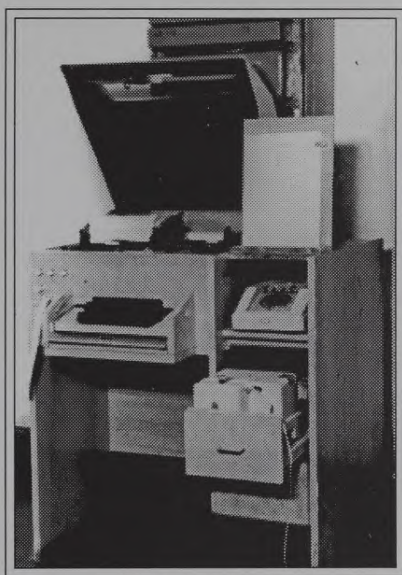
1982. gadā Smiltenes LTI apvieno ar Mežiņu LTI, un turpmāk to sauc par Mežiņu LTI. Šajā gadā Smiltenes ATC paplašina par 100 numuriem.

1985. gada sākumā Valkas sakaru mezglā ietilpst 32 sakaru nodaļas, pieci līniju tehniskie iecirkņi, līniju tehniskais cehs, vērtssūtījumu iecirknis, tālsatiksmes telefona centrāle un telegrāfs. Kopējais strādājošo skaits — 348 cilvēki.

Telefona abonentu skaits Valkā:

1967. gadā — 668,

1977. gadā — 2945.

Teletaps T-63.

XX gadsimta 70.—90. gadi.

MADONA

1940. gada 1. februārī Madonas rajona teritorijā darbojās 52 centrāles ar kopējo abonentu skaitu — 3081, Madonas centrālei bija pievienotas arī 225 Lazdonas, Praulienas un Sarkaņu pagasta abonentu līnijas. Centrāļu darba laiks: 14 centrāles strādā visu diennakti, bet pārējās no plkst. 6.00 līdz 22.00.

Varas maiņa Madonā kara beigās notika 1944. gada 13. augustā. Sakaru kantora ēka bija minēta, tādēļ darbu vajadzēja uzsākt nelielā koka mājiņā Gogoļa ielā 15a. Pirmie telefona sakari tika uzsākti Avotu ielas namā, kur uzstādīja mazu komutatoru aprīķa vadošo dar-

binieku vajadzībām. Augusta beigās pasta ēka tika atminēta un pasta, telefona un telegrāfa darbība atsākās Gogoļa ielā 21.

Laikā no 1944. līdz 1948. gadam Madonas aprīķa teritorija bija apmēram divas reizes lielāka nekā tagad. Ar 1948. gada 1. janvāri no Madonas aprīķa tika izveidoti divi — Madonas un Gulbenes aprīķis. 1950. gada 1. janvārī noorganizēja Madonas sakaru kantori ar 17 sakaru nodaļām un aģentūrām.

Elektrosakaru ekspluatācija un attīstība līdz 1951. gadam un turpmāk līdz 1977. gadam tika organizēta tāpat kā Valkas rajonā.

Pēc kara pirmais tālsatiksmes komutators bija vietējās baterijas VB-100, kura abonenti bija apriņķa vadošie darbinieki un sakaru nodaļas un aģentūras. Dzīvei ieejot normālās sliedēs, radās nepieciešamība paplašināt un uzlabot telefona sakarus. Tā 1951. gadā uzstādīja jaunu centrālās baterijas komutatoru CB-300, kurš darbojās līdz 1958. gadam, kad tika samontēta pirmā automātiskā telefona centrāle ATC-700.

1987. gada 1. janvārī Madonas rajona pilsētās (Madona, Varakļāni, Cesvaine, Ērgļi, Lubāna) kopā bija 4649 abonenti.

Lauku sakaru nodaļās un aģentūrās pēc kara uzstādīja mazus VB komutatorus 20—50 numuriem. 1959. gadā laukos sāka montēt au-

tomātiskās telefona centrāles, un šo darbu pabeidza 1967. gadā.

1987. gada 1. janvārī lauku centrāļu montētais tilpums bija 5120 abonenti, aizņemtais tilpums 4818 abonenti, bet uz 100 iedzīvotājiem bija 16,8 abonenti.

Telegrāfa sakari ar Morzes aparātu posmā Madona—Rīga tika atklāti 1944. gada beigās. 1946. gadā kā eksperimentu izveidoja telegrāfa sakarus arī ar Cesvaini, tie pastāvēja vairāk nekā gadu. Telegrāfa sakari, izmantojot Morzes aparātus, notika līdz 1951. gadam. 1952. gadā uzstādīja jaunus telegrāfa aparātus ST-35, kuri kalpoja līdz 1967. gadam. Tad ieviesa teletaipa aparātus T-63 un T-100, kuri darbojas vēl šodien.

**Nina Sudarkina
Elga Podniece
Mārite Draviņa**

60.—80. GADI FOTOATTĒLOS

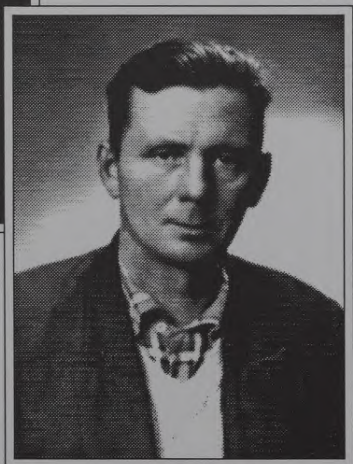

Cēsu sakaru darbinieku grupa.

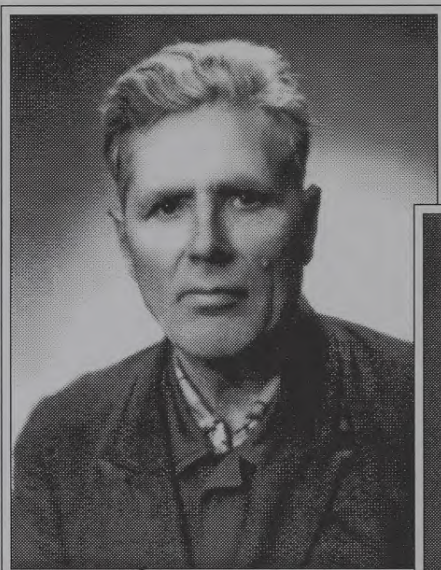
Stāv no kreisās: Pēteris Blaus, Viktors Bite, Kārlis Muižnieks, Oskars Sedlenieks, Arvīds Rozenbergs, Ernests Grigors, nezināms, Oskars Priedītis, Vilis Bērziņš. Cēsīs, 1960. gada 1. maijā.

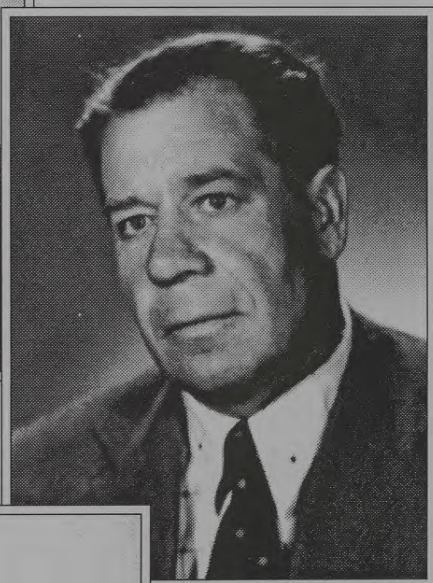
Arturs Caune,
ilggadējs Cēsu telefona
tīkla darbinieks.

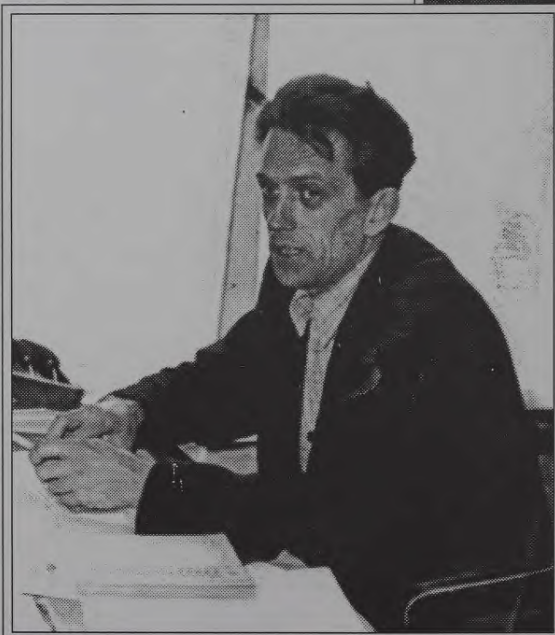
Vilis Bērziņš,
Cēsu telefona
tīkla veterāns,
tagad pensijā.

Kārlis Muižnieks

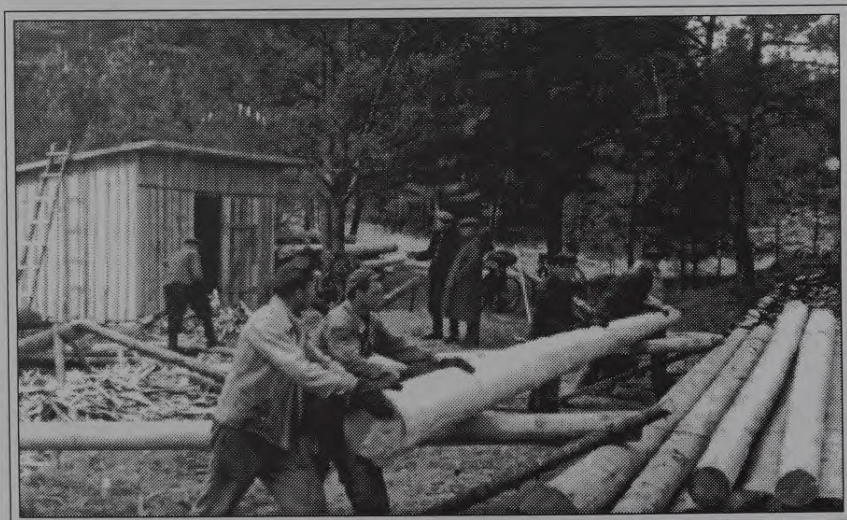
Jānis Ošiņš,
Jaunpiebalgas tīkla
ilggadējs
darbinieks.

Arvīds Rozenbergs,
Cēsu līniju tehniskā
ceha priekšnieks
70.—90. gados.

Nina Sudarkina,
 Cēsu rajona
 sakaru mezgla priekšniece
 no 1963. līdz 1978. gadam.

Telefona stabu sagatavošana. Cēsis, 60. gadu sākums.

Kabeļu ieguldišana...

...cauri brikšņiem...

...un pāri grāvjiem. 60. gadi.

Cēsu sakarnieku grupa talkā. No kreisās: E. Lukošus, M. Kaiva, A. Kreilis,
I. Sandleris, A. Rozenbergs, A. Ķirša, U. Vairogs, V. Jemeljanovs.
1984. gada 20. oktobris.

NO INŽENIERA JĀŅA LINTERA PRĒMIJAS¹ 1996. GADA LAUREĀTA JĀŅA BOKMAŅA BIOGRĀFIJAS

Jānis Bokmanis dzimis 1932. gada 20. aprīlī Cēsu rajona Mazstraupē. 1946. gadā beidzis Cēsu 4. nepilno vidusskolu un iestājies Cēsu arodskolā, kuru beidzis 1948. gadā.

Pēc skolas pabeigšanas īsu laiku nostrādājis Cēsu autoremonta rūpnīcā, 1949. gada maijā sāk strādāt Cēsu sakaru kantora pilsētas centrālē par līniju remonta strādnieku. Laikā no 1951. līdz 1953. gadam Jānis Bokmanis strādāja Cēsu pilsētas centrālē VB-400 par otrās šķiras līniju uzraugu, kura pienākumi bija bojājumu novēršana, telefona aparātu pievienošana. Pēc atgriešanās no karadienesta 1956. gadā J. Bokmanis strādā par pirmās šķiras līniju pārlūku Cēsu līniju iecirknī un piedalās CB centrāļu uzstādīšanā Valkā, Smiltēnē, Limbažos, Rūjienā. No 1958. gada kā otrās šķiras tehniķis J. Bokmanis apkalpo un montē lauku ATC Cēsu rajonā. 1961. gadā kopā ar kolēģiem no Rīgas piedalās ceļgriežmeklētāju centrāles UATS-49 ar 1000 numuriem montāžā Cēsīs.

1962. gadā J. Bokmanis pāriet darbā uz Valmieras LTI par vecāko

elektromehāniķi, 1962./63. gadā piedalās UATS-49 montāžā Valkā, bet 1964. gadā ATS-54 ar 2000 numuriem montāžā Valmierā, pēc tam Rūjienā. 1966. gadā uzsāk pirmo koordinātu tipa centrāļu ATSK-100/2000 montāžu Rencēnos, Raurā, Smiltēnē. 1971. gadā tiek samontēta ATSK-100/2000 Mazsalacā un līdz ar to ir pabeigta Valmieras rajona telefona tīkla automatizācija.

Valmieras pilsētas telefona tīklu paplašināšana:

1970. gadā — ATC 35 (PSK — 1000);
1978. gadā — ATC 31/33;
1980. gadā — ATC 27/28;
1984. gadā — ATC 29/20;
1986. gadā — ATC 22/26 (*Istok*);
ATC 21.

1986. gadā Valmierā tika demontēta ATS-54 ar 3000 numuriem.

Jānis Bokmanis līdz aiziešanai pensijā 1997. gadā strādā par centrāļu iekārtu iecirkņa vadītāju un apkalpo ATC Valmieras pilsētā ar montēto tilpumu 13 000 numuriem un 21 lauku centrālē ar montēto tilpumu 5100 numuriem.

Mārīte Draviņa

¹ Inženiera Jāņa Lintera prēmija — to 1990. gadā dibinājusi Latvijas Radioelektronikas un sakaru inženieru biedrība. Inženieris Jānis Linters bija pamatlicējs Krievijas radiotelegrāfam un telegrāfam no 1908. līdz 1918. gadam un Latvijas radiofonam 20.—40. gados. Prēmiju katru gadu novembrī pasniedz radio un telekomunikāciju nozares darbiniekiem par izciliem sasniegumiem.

NO AGASIJA PAKUĻA BIOGRĀFIJAS

Agasijs Pakulis dzimis 1935. gada 2. augustā Rīgā.

Profesionālā darbība

Trīs gadi tālsakaru un starptautisko sakaru ekspluatācijas un klientu apkalpošanas organizēšanā un vadīšanā; klientu pretenziju izskatīšanā un to cēloņu novēršanā, tarifu priekšlikumu sagatavošanā; valdības un masu pasākumu nodrošināšanā ar elektrosakariem; klientu apkalpošanas punktu organizēšanā.

Viens gads datu pakešu komutācijas¹ tīklā *Latpak*.

16 gadi datu apstrādes centru, datu pārraides tīklu un datu apstrādes tehnoloģiju izstrādāšanā un ieviešanā.

10 gadi Sakaru ministrijas galvenā inženiera (faktiski ministra vietnieka) amatā. Latvijas elektrosakaru attīstība, ekspluatācija un klientu pretenziju izskatīšana; republikas elektrosakaru attīstības vadlīniju izstrādāšana.

Septiņi gadi elektrosakaru ekspluatācijas un to attīstības jomā sakaru tehniskās ekspluatācijas mezgla līmenī.

Divi gadi institūta zinātniski tehniskajā nodaļā pie pirmās elektronu ATC izstrādāšanas.

Divi gadi tehnikuma fizikas laboratorijā par laborantu.

Darba pieredze

No 1995. līdz 1996. gadam SIA *Lattelekom* Tālsakaru centra klientu apkalpošanas nodaļas direktors. Komutatoru zāles, sarunu vietu un klientu pretenziju izskatīšanas darba koordinēšana un vadīšana; struktūrvienību darba kvalitātes kontrole; klientu pretenziju izskatīšana un analīze; pasākumu izstrādāšana to cēloņu novēršanai; darba koordinēšana ar v/u *Latvijas pasts* elektrosakaru struktūrvienībām; elektrosakaru slodzes (trafika) pētīšana un pasākumu izstrādāšana un pieņemšana tās izlīdzināšanai; elektrosakaru tarifu priekšlikumu izstrādāšana.

No 1992. līdz 1995. gadam Tālsakaru centra direktora vietnieks. Darba pienākumi — iepriekš minētie. Sakarā ar reorganizācijām *Lattelekom* struktūrā mainījās tikai amata nosaukums. Tomēr šai laikā, apmēram līdz 1994. oktobrim, arī elektrosakaru papildpakalpojumu un to tarifu izstrādāšana un ieviešana; tarifu izstrādāšana sarunvietām, t. sk. telefona, telegrāfa un telefaksa sakariem; sakaru organizēšana valdības,

¹ **Datu pakešu komutācija** — datu pārraides veids, kurā pārraidāmos datus sadala atsevišķās paketēs. Tās noraida pa dažādiem sakaru traktiem efektīvākai brīvo sakaru kanālu izmantošanai. Uztverošajā galā saņemtos signālus pēc īpašām adresu pazīmēm apvieno, atjaunojot oriģinālo ziņojumu.

ārzemju delegāciju un masu pasākumiem; izbraukuma (klientu) apkalpošanas punktu organizēšana.

No 1991. līdz 1992. gadam Latvijas datu pakešu (X.25) komutācijas tīkla *Latpak* direktors.

SIA *Latpak* organizēšana, licences noformēšana, tehnikas iegāde un montāža, sakaru kanālu un virzienu organizēšana uz pasaules datu pārraides tīkliem, tehniskā un operatoru personāla izraudzīšanās.

No 1975. līdz 1991. gadam Plānošanas zinātniski pētnieciskā institūta skaitļošanas centru tīkla projektēšanas daļas vadītājs.

Galvenā Republikas skaitļošanas centra un abonentu tīkla, kā arī datu apstrādes tīkla projektēšana un darba tehnoloģijas izstrādāšana un ieviešana; Republikas automatizētās vadības sistēmas (RAVS) un skaitļošanas centru tīkla projektēšana, datu pārraides sistēmas uz pakešu komutācijas (X.25) bāzes izveidošana; ekspozīcijas un reklāmas speciālistu sagatavošana Vissavienības Tautas sasniegumu izstādei Maskavā 1980. gadā; datu pārraides tīkla izveidošana pirmo trīs funkcionālo sistēmu (iedzīvotāji, kapitālā celtniecība un komunālā saimniecība) darbības nodrošināšanai; Vissavienības Zinātnes un tehnikas komitejas organizēto skaitļošanas centru tīkla tipveida dokumentu izstrādāšana.

No 1965. līdz 1975. gadam Latvijas Sakaru ministrijas galvenais inženieris (faktiski LKP CK neapstiprināts ministra vietnieks). Visu Latvijas elektrosakaru veidu ekspluatācijas un attīstības organizēšana un sakaru kvalitātes kontrole; piedalīšanās darba grupā toreiz sevišķi svarīgā objekta — koaksiālā kabeļa¹ Maskava—Rīga un Rīgas automātiskās tālsakaru telefona centrālās projektēšanā un celtniecībā; Latvijas elektrosakaru attīstības ģenerālās shēmas izstrādāšanas koordinācija.

No 1959. līdz 1965. gadam Valmieras sakaru tehniskās ekspluatācijas mezgla (viens no republikas astoņiem mezgliem) inženieris, no 1963. gada — priekšnieks. Visu elektrosakaru veidu tehniskā ekspluatācija Valmieras STEM; sakaru attīstības plānošana un objektu celtniecības un montāžas vadīšana.

No 1957. līdz 1959. gadam darbs Ļeņingradas Elektrotehniskā sakaru institūta (tagad Sanktpēterburgas Telekomunikāciju universitāte) zinātniski tehniskajā daļā pie PSRS pirmās elektronu ATC radīšanas.

No 1952. līdz 1954. gadam darbs Rīgas Industriālā politehnikuma fizikas laboranta amatā. Tehnisko iekārtu sagatavošana demonstrēšanai. Laboratorijas darbu sagatavošana un vadīšana.

¹ Koaksiālais kabelis — divvadu kabelis, kura vadi izvietoti līdzīgi kā televizora antenas pievadkabeļi — viens no vadiem kabeļa vidū, aptverts ar izolācijas slāni, bet otrs vads pinuma veidā pa kabeļa ārējo diametru. Konstrukcija nodrošina lielu informācijas ietilpību salīdzinājumā ar tradicionālo divvadu kabeli, tādēļ pielietojams pārsvarā tālsakaru līnijās.

Sabiedriskā darbība

No 1965. līdz 1975. gadam Latvijas A. S. Popova v. n. Zinātniski tehniskās biedrības priekšsēdētājs.

Izglītība

1989. gadā Starpresoru tautsaimniecības speciālistu kvalifikācijas celšanas institūts, ekonomikas intensifikācijas kursi.

1981. gadā Datu pārraides sistēmu kursi Polijā.

No 1963. līdz 1968. gadam Ļeņingradas Elektrotehniskā sakaru in-

stitūta neklātienas aspirantūra. Disertācija palika neaizstāvēta.

No 1954. līdz 1959. gadam mācījās Ļeņingradas Elektrotehniskā sakaru institūta Telegrāfa un telefona sakaru fakultātē, elektrosakaru inženiera specialitātē.

No 1950. līdz 1954. gadam Rīgas Industriālā politehnikuma vadu sakaru nodaļā apguva rajona elektrosakaru tehniķa specialitāti.

Agasijs Pakulis un Jānis Vilders Cēsu ATC būves laikā.
Cēsis, 1961. gada aprīlis.

NO INŽENIERA JĀŅA LINTERA PRĒMIJAS 1996. GADA LAUREĀTA JĀŅA LIEPEĻA BIOGRĀFIJAS

Jānis Liepēlis dzimis 1937. gada 23. jūnijā Valkā, tajā pašā gadā kopā ar vecākiem pārcēlies uz dzīvi Rūjienā. 1956. gadā pabeidzis Rūjienas vidusskolu un iestājies Rīgas Industriālajā politehnikumā un apguvis rajona elektrosakaru un radiofikācijas specialitāti. Profesijas izvēlei ierosmi devusi māte, kura tolaik strādājusi Rūjienas pastā par telefonisti.

Jānis Liepēlis darba gaitas uzsāk 1959. gadā Valmieras Līniju tehniskā mezgla Rūjienas iecirknī kā otrās šķiras tehniķis. Tolaik Rūjienā darbojās 1958. gadā samontētā CB rokas centrāle ar 2000 numuriem. Pēc dienesta armijā 1962. gada novembrī tiek turpināts darbs Valmieras LTM par elektromehāniķi. 1963. gadā J. Liepēlis piedalījās

ceļgriežmeklētāju centrāles ATS-54 montāžā Valmierā, pēc tam nodrošināja šīs centrāles ekspluatāciju.

1966. gadā J. Liepēlis tiek norīkots par inženieri, vēlāk par vecāko inženieri, tad par tehniskās daļas priekšnieku. Šajā laikā ievērojami attīstījās lauku sakari. No 1972. gada Jānis Liepēlis tiek norīkots par Valmieras līniju tehniskā ceha priekšnieku un daudz pūļu veltījis gaisa vadu sakaru līniju remonta darbiem. Realizēti arī daudzi projekti lauku centrāļu automatizācijā un starpcentrāļu savienošanas kabeļu līniju izveidošanā.

Darba gaitas Jānis Liepēlis beidza 1997. gadā, būdams Valmieras *Lattelekom* Vidzemes zonas Valmieras tehniskā sektora vadītāja vietnieks.

Mārite Draviņa

INŽENIERA JĀŅA LINTERA PRĒMIJAS LAUREĀTI VIDZEMĒ

1. Ivars Liepiņš, Cēsu telekomunikāciju centra direktors, 1993. gads.
2. Jānis Kīts, Valmieras telekomunikāciju centra direktors, 1994. gads.
3. Margots Bēniņš, *Lattelekom* Vidzemes zonas tehniskās nodaļas direktors, 1995. gads.
4. Aivars Kreilis, Vidzemes zonas Klientu apkalpošanas nodaļas direktors, 1995. gads.
5. Vitālijs Rassa, Vidzemes zonas tehniskās nodaļas direktora vietnieks, 1995. gads.
6. Jānis Liepelis, Valmieras tehniskā sektora vadītāja vietnieks, 1996. gads.
7. Jānis Bokmanis, Valmieras tehniskā sektora centrāļu iecirkņa vadītājs, 1996. gads.

Jāzeps Ločmelis

Jāņa Lintera prēmijas piemiņas medaļa. Averss un reverss.

SAKARU UZNĒMUMU STRUKTŪRA VIDZEMĒ NO 1978. LĪDZ 1997. GADAM

No 1978. gada 1. janvāra beidz pastāvēt sakaru tehniskās ekspluatācijas mezgli — Vidzemē tie ir Valmieras un Madonas STEM. Daudzo mazienesīgo sakaru uzņēmumu rentabilitātes uzlabošanai katrā Latvijas rajonā apvieno pasta uzņēmumu — rajona sakaru mezglu ar starprajonu elektrosakaru uzņēmuma STEM struktūru attiecīgajā rajonā — līniju tehnisko cehu (LTC). Jaunizveidotajai struktūrai piešķir nosaukumu *sakaru mezglis*, piemēram, *Valmieras SM*.

1991. gada 1. augustā nosaukumu *sakaru mezglis* nomaina ar *Valsts sakaru uzņēmums* — piemēram, *Madonas Valsts sakaru uzņēmums*. Saglabājas atbildība par pasta un elektrosakariem rajona mērogā.

Gatavojoties ārvalstu investoru izaicināšanai attīstīt Latvijas telekomunikāciju tīklu un sekojot daudzu rietumvalstu piemēram, notiek pasta un telekomunikāciju nozaru atdalīšana. Valstī likvidē Sakaru ministriju; abas nozares pakļauj Satiksmes ministrijas Sakaru departamentam. Izveido valsts uzņēmumus *Latvijas pasts* un *Lattelekom*. No 1992. gada 1. februāra rajonu elektrosakaru uzņēmumus pārdēvē par *telekomunikāciju centriem* (piemēram, *Cēsu TC*), iekļaujot uzņēmumā *Lattelekom*.

Pēc valdības organizētā starptautiskā konkursa stratēģiskā investora noteikšanai 1994. gada 14. janvārī izveidojas SIA *Lattelekom*. Tas ir kopuzņēmums ar 49% ārvalstu kapitāla. Lielākās investīcijas Latvijā iegulda partneri — britu uzņēmums *Cable & Wireless* un somu *Telecom Finland*. Pārmaiņas notiek uzņēmuma pārvaldes sistēmā. Valstī 1994. gada 14. novembrī izveido piecas darbības zonas — Rīgā, Kurzemē, Latgalē, Vidzemē un Zemgalē.

Vidzemes zonā (VZ) tiek iekļauti septiņi telekomunikāciju centri — Alūksne, Cēsis, Gulbene, Limbaži, Madona, Valka un Valmiera. Šīs struktūras vada VZ direktors, kuram pakļautas septiņas funkcionālās nodaļas. Vidzemes zonas birojs izvietojas jaunuzceltajā Cēsu namā. Tomēr aptuveni puse no biroja vadošajiem darbiniekiem nav koncentrēti vienuviet, bet strādā pārsvarā savas dzīvesvietas rajona centrā.

Septiņas funkcionālās nodaļas izvietotas dažādās vietās un laika gaitā specializē darbību noteiktā virzienā. Katru nodaļu vada attiecīgās funkcijas direktors.

Administratīvā nodaļa strādā Valkā un gādā par transportu, ēkām, materiāliem.

Biznesa attīstības nodaļas darbavietas ir Valmierā un Cēsīs. Tā

veic apjomīgu tirgus izpēti, apzina tīkla stāvokli un attīstības virzienus.

Finansu nodaļa strādā Gulbenē un Cēsīs — veic VZ struktūras finansu uzskaiti, maksājumus, algu aprēķinus.

Informācijas sistēmu nodaļas speciālisti strādā visos rajonos, vadība — Alūksnē un Cēsīs. Šī nozare dažu gadu laikā radikāli modernizējusi uzņēmuma iekšējo komunikāciju un informācijas apstrādes vidi, aprīkojot darba vietas ar moderniem, jauniem datoriem.

Klientu apkalpošanas nodaļa izvietojas Cēsīs un vada darbu ar klientiem Vidzemes rajonos.

Personāla nodaļa pakāpeniski koncentrējas Cēsīs, koordinējot uzņēmuma personāla politiku.

Tehniskās nodaļas vadības kods strādā Limbažos, vadot apjomīgāko specializāciju gan cilvēku skai-

ta, gan apkalpojamo telekomunikāciju tīkla objektu ziņā.

Zonu struktūra ļauj darbiniekiem strādāt stingri noteiktā virzienā, iegūstot zināšanas un praksi tieši tajā. Darba vide kļūst labiekārtāka, darba veids mobilāks. Daudziem darbavietas vairs neatrodas tuvu dzīvesvietai, uz darbu tagad jā-mēro krietns attālums.

Vidzemes un pārējās zonas uzņēmumā *Lattelekom* likvidē 1997. gada 30. septembrī. 1997. gada laikā veikto strukturālo pārmaiņu, funkcionālo pienākumu pārskatīšanas un štatū samazināšanas rezultātā būtībā tiek izveidots cits *Lattelekom*.

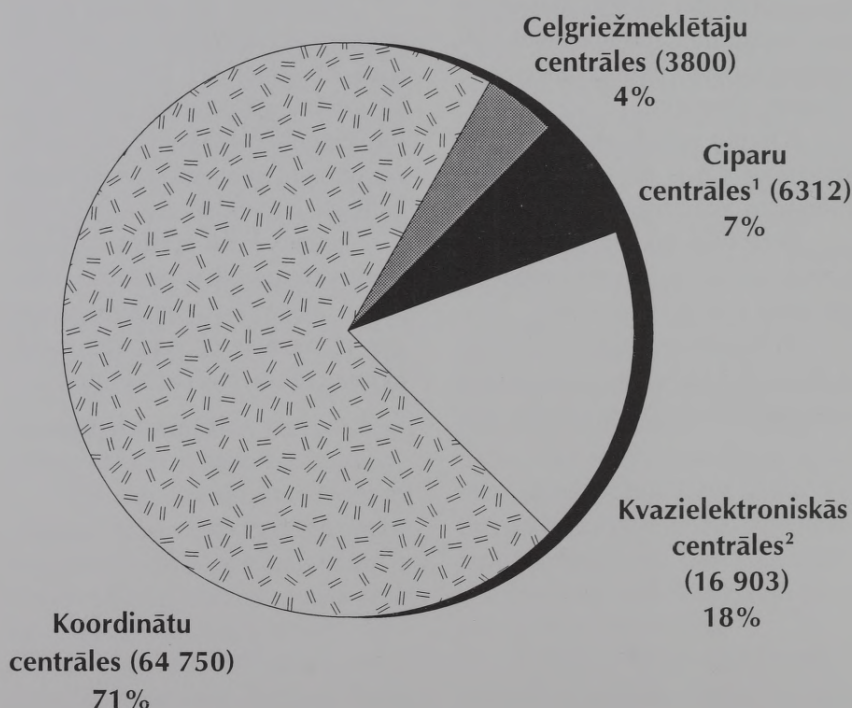
Jaunais laiks izvirza darbiniekiem vēl augstākas prasības, vienlaikus piedāvājot gan konkurenci, gan izaugsmes un karjeras izaicinājumu modernizētā uzņēmumā.

Ivars Liepiņš

CENTRĀĻU MONTĒTĀ TILPUMA SADALĪJUMS

1997. gada 1. janvārī

VIDZEMES ZONA

¹ Ciparu centrāle — automātiska telefona centrāle ar mikroprocesoru vadību un abonentu savienošanai pielietotiem vismodernākajiem elektroniskajiem elementiem. Komutējamie signāli tiek pārveidoti ciparu formā.

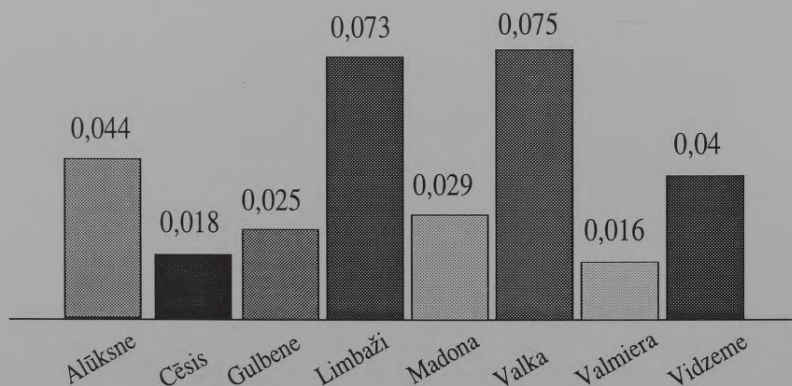
² Kvazielektroniskā centrāle — automātiska telefona centrāle ar elektronisku vadības iekārtu un abonentu savienošanai pielietotiem moderniem elektroniskajiem elementiem, izņemot atsevišķus mezglus, kuros izmantoti releji ar hermetizētiem kontaktiem (herkonu).

TELEFONA TĪKLI

VIDZEMES PILSĒTĀS UN RAJONOS 90. GADOS

	Rādītājs	Alūksne		Cēsis		Gulbene	
		1995	1996	1995	1996	1995	1996
1.	Iedzīvotāju skaits, tūkstošos	27,67	27,45	62,04	61,81	29,8	29,6
2.	Pamatabonentu skaits (bez taksofoniem)	6404	6420	12919	13867	5245	5222
3.	Bloķēto abonentu skaits	1257	1134	1552	1447	1269	1233
4.	Taksofonu skaits	17	17	61	70	10	10
5.	Telefona aparātu skaits uz 100 iedzīvotājiem	23,14	23,38	20,82	22,43	17,6	17,64
6.	No jauna ierīkoto telefonu skaits	311	485	589	1908	262	174

VADU KM VIDĒJI UZ VIENU ABONENTU (PILSĒTĀ) 1997. GADA 1. JANVĀRĪ

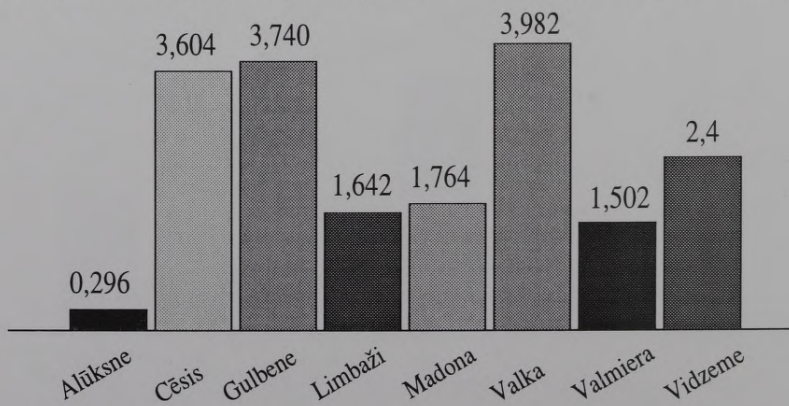

TELEFONA TĪKLI VIDZEMES PILSĒTĀS UN RAJONOS 90. GADOS

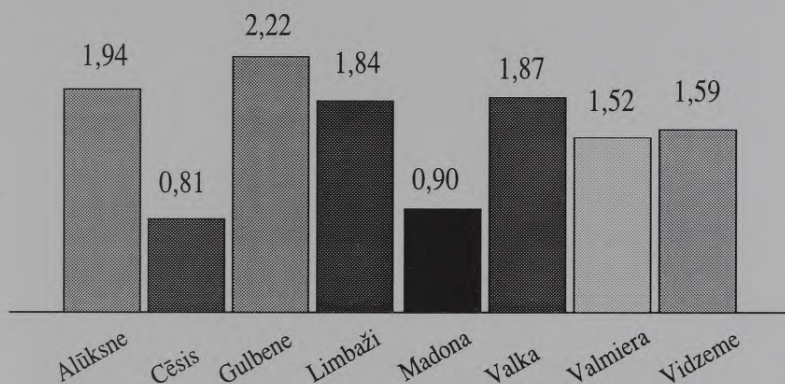
Turpinājums no 57. lpp.

	Limbaži		Madona		Valka		Valmiera	
	1995	1996	1995	1996	1995	1996	1995	1996
1.	41,26	41,04	48,73	48,33	36,22	35,81	61,9	61,38
2.	8784	8888	11312	11270	10356	10277	19062	19110
3.	1300	1209	3089	2927	1357	1299	3586	3538
4.	36	37	15	14	18	19	61	68
5.	21,29	21,66	23,22	23,32	28,6	28,7	30,79	31,13
6.	454	297	681	426	677	617	889	1228

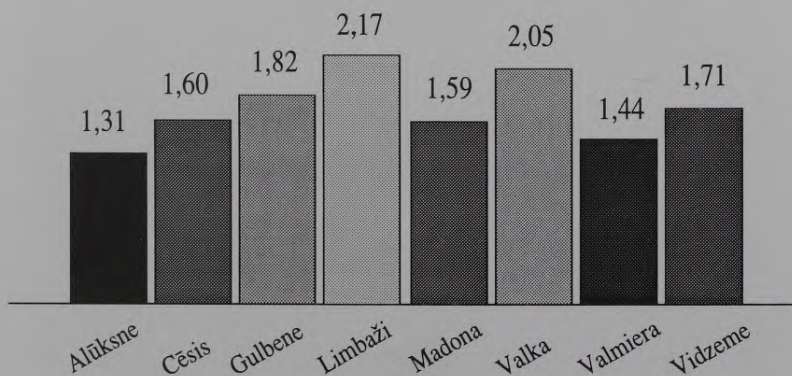
KABEĻU PĀRU GARUMS KM VIDĒJI UZ VIENU ABONENTU (PILSĒTĀ) 1997. GADA 1. JANVĀRĪ

VADU KM VIDĒJI UZ VIENU ABONENTU (LAUKOS) 1997. GADA 1. JANVĀRĪ

KABEĻU KM VIDĒJI UZ VIENU ABONENTU (LAUKOS) 1997. GADA 1. JANVĀRĪ

Datus apkopojis Aivars Kreilis

90. GADI FOTOATTĒLOS

1992. gada jūnijā pie *Lattelekom* Cēsu ēkas samontētā korpusa. No kreisās: *Lattelekom* Sagādes daļas direktors J. Veidemanis un toreizējais Cēsu Telekomunikāciju centra direktors I. Liepiņš (nostrādājis šajā amatā vairāk nekā 13 gadus).

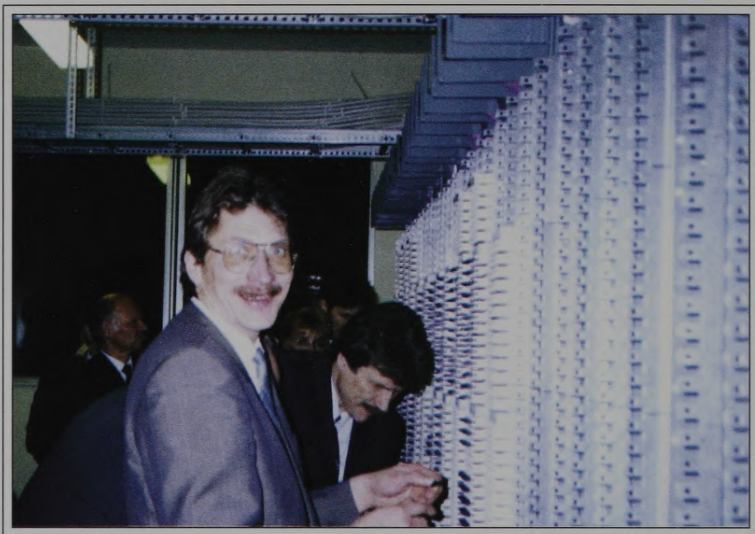
Jaunās ATC projektu apspriežot. No labās: Cēsu Telekomunikāciju centra ēkas celtniecības galvenais virzītājs V. Rassa, Cēsu ATC darbu koordinators I. Grigors, Cēsu TC direktors I. Liepiņš. 1994. gada nogalē.

Izmēģinājuma zvana ceremonija *Alcatel S-12* Cēsu ciparsignālu centrālē. Pie tālruņa *Lattelekom* prezidents G. Strautmanis, no viņa pa kreisi A. Salmiņš (Cēsu pilsētas dome), A. Kreilis, V. Rassa, K. Tomsons (Cēsu pilsētas dome). 1995. gada 27. septembris.

1995. gada 24. novembrī vēlā vakarā svinīgos apstākļos no savu laiku nokalpojušā Cēsu tālsatiksmes komutatora veica pēdējās sarunas iekārtošanu. Viena otra telefoniste norausa pa asarai...

Pārslēgšanas moments uz S-12 jauno ciparsignālu ATC Cēsīs
1995. gada 24.—25. novembra naktī. Ja priekšdarbi labi pārdomāti, pārslēgšanu
viegli var izdarīt gan A. Salmiņš (Cēsu pilsētas dome), gan V. Rassa (no labās).
Tajā naktī čakli strādāja vairāki desmiti sakarnieku.

1995. gada 24. novembrī Cēsu centrālās pārslēgšanā tika sirsnīgi sveikti
ilggadējie nozares darbinieki, kas uzstādījuši un ekspluatējuši iepriekšējo,
1961. gada 25. martā palaisto ATC. Pirmajā rindā no kreisās: J. Vilders,
H. Buša, R. Sile, D. Blumberga; otrajā rindā no kreisās: A. Rozenbergs,
P. Sprancis, U. Kalniņš, E. Bujāns, J. Rēķis, J. Bokmanis, V. Jerums.

Lattelekom darbinieces Cēsu jaunās centrāles atklāšanā.
No kreisās: S. Krieviņa, I. Petrovska, K. Sietinsone, S. Beinerte,
A. Malnace, R. Šteinberga. 1995. gada 24. novembris.

Inženieri (no kreisās) A. Vilciņš, V. Rassa, I. Grigors, A. Rismanis
jaunās ATC vadības centrā 1995. gada 25. novembrī.

Aivars Kreilis — *Lattelekom* Vidzemes zonas direktors 1996.—97. gadā.
Pirms tam 14 gadus Cēsu telekomunikāciju centra galvenais inženieris
un komercdirektors. Cēsis, 1995. gada 27. novembris.

Lattelekom Vidzemes zonas direktori atpūtas brīdī Limbažu rajonā.
No kreisās: Biznesa attīstības nodaļas direktors J. Kīts, Vidzemes zonas direktors
(1994.—95. g.) R. Huoviala, direktora asistente I. Petrovska, Tehniskās nodaļas
direktors M. Bēniņš, Vidzemes zonas direktors (1996.—97. g.) A. Kreilis,
Informācijas sistēmu nodaļas direktors V. Kopmanis, Klientu apkalpošanas nodaļas
direktors M. Krišjānis, Finanšu nodaļas direktors V. Safronovs. 1996. gada vasara.

Cēsu uzziņu dienesta "118" svinīgā atklāšana 1996. gada 18. septembrī.
Lentīti dodas pārgriezt *Lattelekom* galvenā izpilddirektora vietnieks
T. Paarma, viņam asistē operatoru dienesta direktore
B. Paegle (no kreisās) un pakalpojumu vadītāja D. Zavele.

Cable & Wireless izpilddirektors R. Brauns izmēģina *Lattelekom*
taksofonu Cēsis. 1997. gada 24. aprīlis.

Lattelekom partnerfirmas Cable & Wireless izpilddirektors Cēsīs, uzziņu dienesta "118" telpās. No kreisās: operatoru dienesta direktore B. Paegle, Cable & Wireless izpilddirektors R. Brauns, Vidzemes zonas direktors A. Kreilis, Lattelekom vecākais tulkis Dz. Perceva, Lattelekom galvenais izpilddirektors P. Mārtins. 1997. gada 24. aprīlis.

I. Liepiņš un P. Sprancis mirkli pēc Triju Zvaigžņu ordeņa Goda zīmes saņemšanas. Cēsīs, 1997. gada 14. oktobris.

PIRMĀ CIPARSIGNĀLU CENTRĀLE VIDZEMĒ — CĒSĪS

Vairāki faktori noteica to, ka pirmā ciparsignālu centrāle Vidzemē tika uzstādīta tieši Cēsīs. 1961. gadā montētā ceļgriežmeklētāju centrāle bija tehniski novecojusi; gadiem ilgi pilnībā izsmēlusi lielumajam rajonam nepieciešamās attīstības rezerves. Viens no faktoriem ir daudzu tūkstošu telefona gaidītāju rinda pilsētā un rajonā, tāpat jaunuzceltā sakaru ēka. Un, protams, saliedētu speciālistu komanda ar stingru mērķi, prasmi to pamatot un sasniegt.

Sakaru ēkas celtniecības ideju pirmsākumi meklējami 30. gadu nogalē. Arī pēckara gados šis jautājums daudzkārt skatīts, taču netika atrisināts.

Tagadējās skaistās ēkas iedīgļi rodami 1984. gada oktobrī. Tad, klātesot sakaru ministram O. Stungrevicam, Cēsu rajona izpildkomitejas priekšsēdētājam G. Viksnam, Valsts celtniecības lietu komitejas priekšsēdētājam G. Krolam un toreizējā sakaru mezglas vadībai, izdodas izšķirt strīdu, kurā no septiņiem iespējamiem apbūves gabaliem cels jauno ēku. Izvēlas pilsētas ģenerālajā plānā iezīmēto laukumu. Jānojauc pāris vecu koka dzīvojamie ēku, pārdesmit malkas šķūņi, jāizvieto iedzīvotāji, jā saglabā vērtīgākie

koki, īpaši varenais ozols tagadējā pagalmā. Problēmas rada arī pilsētas centra apdzīvotība un ielu šaurība, būvlaukuma ierobežojumi.

Sakaru ministrija pirmoreiz savā praksē pieņem lēmumu rīkot konkursu ēkas projektam. Tas gan notiek viena projektēšanas institūta ietvaros, un tomēr... Konkursa finālā 1985. gadā vērtē institūta *Rūpniecprojekts* sešu autoru grupu priekšlikumus.

Uzvar variants ar torni, un no 1986. gada vidus līdz 1987. gada 13. oktobrim norit projektēšana. Tas ir datums, kad varasvīri apsolijuši iekļaut ēkas būvi 1988. gada plānos Cēsu celtniecības trestā. Tas nenotiek — Cēsu tresta vadību objekts neinteresē.

1989. gada pēdējā ceturksnī būvdarbi sākas — nojaukto malkas šķūņiņu vietā uzceļ jaunus. Reāli darbi būvlaukumā iesākas 1990. gada pavasarī, kad nokūst sniegs.

Ēkas korpusu ar monopolista tiesībām uzbūvē Cēsu celtniecības trests, kuram šis ir viens no pēdējiem objektiem pirms likvidēšanas. Iekšdarbus pārsvarā veic Cēsu SIA *Cinis*; centrāles un uzzīņu dienesta telpas iekārto arī citas firmas, bet nu jau konkursa kārtībā. Pēdējos

lielākos darbus fasādes un iekšpagalma noformējumam pabeidz 1997. gada vasarā.

1994. gada nogalē pēc strīda atrisināšanas, kur celt pirmo ciparsignālu centrāli — Valmierā vai Cēsīs, uzsākas telefona tīkla paplašināšanas un centrāles nomaiņas projektēšana.

Laikā no 1995. gada aprīļa līdz jūnijam specializēta firma uzrok pusi no centrālo Cēsu ielu ietvēm. Paplašina pazemes cauruļvadu tīklu, iegulda un montē jaunus kabelus. Ne mazums vietu, kur nepieciešamas darbarokas, — tur plaši iesaista pilsētas bezdarbniekus. Darbi līniju saimniecībā naudas trūkuma dēļ divus trīs mēnešus noplok, bet rudenī

īsi pirms tīkla pārslēgšanas atkal rit pilnā sparā. Pilsēta turklāt saņem jaunu ietvju segumu.

Agrā pavasarī paralēli rit centrāles telpu sagatavošanas darbi, vasarā sāk montēt iekārtas, bet 27. septembrī centrālē notiek pirmā zvana ceremonija.

1995. gada 24.—25. novembra naktī notiek ilgi gaidītā galvenās centrāles iekārtu, pilsētas abonentu un rajonā esošo 53 telefona centrāļu pārslēgšana. Daudziem tā ir atbildīga darba pilna nakts, kaut arī lielākie priekšdarbi jau paveikti. Tālsakaru komutatora pēdējā zvana un visā pārslēgšanas ceremonijā piedalās pilsētas un rajona vadība, žurnālisti, uzņēmuma vadība. Aicināti

Vitālijs Rasa — Cēsu telekomunikāciju centra tehniskais direktors pie jaunbūves 1995. gada pavasarī.

daudzi nozares veterāni, kuru darbs saistīts ar Cēsīm.

Cēsu ciparsignālu centrāle ir pirmā Vidzemē. Tā ir pirmā ārpus Rīgas. Cēsu komandai, projektētājiem, iekārtu ražotājiem tas ir pirmais pārbaudījums signalizācijas un saderības ziņā starp modernu Rietumu tehniku un padomju laikam tipisku lauku rajona telefona tehniku. Cēsis ir pirmā vieta Latvijas jaunajās centrālēs, kur pārslēgšanas naktī pilnīgi visām vecās centrālēs iekārtām atvienots barošanas spriegums.

Cēsu rajons joprojām ir vienīgais, kur pilnīgi visām lauku centrālēm nodrošinātas ciparsignālu pārraides iekārtas, bet galvenajā centrālē no lauku ATC ievadītas vienīgi

Nokia tipa 2 Mb pārraides iekārtas.

Jau pārslēgšanas brīdī rajons sagatavots starppilsētu un starptautiskajiem sakariem pilnīgi visiem abonentiem. Tas ir pirmais rajons, kur nav nepieciešami telefona operatori agrākajā izpratnē un automātiskie starppilsētu savienojumi pieejami visiem rajona klientiem. Cēsu rajons 1996. gada 10. jūnijā pirmais ārpus Rīgas arī lauku teritorijā saņem automātiskos starptautisko sakaru pakalpojumus.

1996. gada nogalē Cēsis kļūst par vienīgo pilsētu Latvijā, kurā visas abonentu līnijas pievienotas ciparu tīklam.

1996. gada sākumā Cēsis uzsāk Lattelekom pirmā uzziņu dienesta

Lattelekom Cēsu ēkas galvenā ieeja. 1997. gada septembris.

projekta realizāciju. Pavasarī pēc telpu sagatavošanas tās aprīko ar jaunu datoru un komunikāciju tehniku. Uzsāk personāla atlasi un apmācību. Vasaras sākumā izmēģinājuma režīmā strādā jaunais operatoru dienests "118" — ātri, precīzi un laipni apkalpojoš klientus no

aktuālākās datu bāzes Latvijā. 1996. gada 18. septembris ir Cēsu operatoru dienesta un jauna *Lattelekom* pakalpojuma dzimšanas diena. Dienests var lepoties ar labu klientu apkalpošanu un moderniem pakalpojumiem.

Ivars Liepiņš

Lattelekom Cēsu ēkas pagalmis pēc labiekārtošanas. 1997. gada septembris.

SASTĀDĪTĀJA PĒCVĀRDI

Izdevums nepretendē uz pilnvērtīgu un izsmelšu Vidzemes telefona tīkla attīstības aprakstu visā gadsimta garumā. Te atspoguļotas dažas epizodes no arhīvu dokumentiem un nozares veterānu dzīves un darba gaitām. Lielā mērā skarti notikumi, pieminēti cilvēki, fakti Cēsu pusē. Līdzīgas aktivitātes telefona sakaru ierīkošanā norisa arī kaimiņu novados. Taču tie ir tikai atsevišķi informācijas fragmenti, kuri bija pieejami īsajā grāmatas tapšanas periodā.

Ne visi telekomunikāciju nozares speciālisti un ar to saistītās vietas un notikumi Vidzemē šeit minēti. Tas būtu citu līdzīgu izdevumu vērts.

Šis rakstu apkopojums ir kā atgādinājums tam, ka šodienā rīt jau var būt vēsture. Cik daudz nozares tehnisko un garīgo vērtību spēsīm saglabāt muzejos un aprakstos, tik daudz nākamās sakarnieku paaudzes zinās par mūsu laiku.

BRIEF SUMMARY

This brochure is dedicated to the development of the telephone network in the Vidzeme region over the last 100 years.

The first chapter is a story which draws upon documents from the Latvian State Archive. It covers the period between the last decade of the 19th century and the first decade of the 20th century - a time when the first initiatives to install private telephone lines appeared. Some of the region's wealthiest individuals proposed a project to this end in the summer of 1896. It was not by any means easy to receive the necessary permits from the Russian tsar's representatives in Riga. Governmental bodies such as the Ministry of Interior Affairs, as well as the Post and Telegraph Office, were afraid to allow competition against the public telegraph system, and the resulting red tape took several months to unravel. In the second half of 1897, however, several parts of the telephony project were implemented. Within a few years, hundreds of newly installed, single-standing telephone lines were merged into a small, public telephone network. For decades, private owners paid heavy taxes to the government in order to compensate the possible impact on the telegraph industry. The brochure includes il-

lustrations of the networks which should give the reader an impression of the scope of those activities.

Other chapters cover telecommunications activities from the 1920s to the 1990s, drawing upon individual biographies to tell the story. For example, a telecommunications specialist, Pēteris Sprancis, still alive at 90 years of age, worked in the telecommunications industry for 60 years, but his influence in various activities in that industry extended over 72 years. Biographies of other prominent enthusiasts from the telephone industry are presented, too.

Some of the brochure's chapters are based on information that is stored in the telecommunications system's archives in Vidzeme. This information covers many activities, technical details, statistics, data about switching and transmission equipment that was used, and the people who were involved in the process. Major changes in telecommunications structures are described - right up until the point when the town of Cēsis became the very first fully digitised city in Latvia and a cradle for digital switches in the Vidzeme region. Photographs from official and personal archives are used to illustrate the different periods in the process.

The point of this publication is not to offer exhaustive information about the development of the Vidzeme region's telephone network over the course of a century. It is merely an attempt to reflect some of the episodes which are described in archival materials - the documents which were found and the life and work of those who worked in the telecommunications sector. This represents only part of the information which was available at the time when this volume was prepared.

We hope that no one in Vidzeme who has been close to the telecommunications industry will feel offended at not being mentioned in this brochure. They will be covered in similar publications which are to follow.

May this issue remind us that today will be past when tomorrow comes. It is we who determine the knowledge, skills and values from this era which will be handed over to subsequent generations of telecommunications specialists.

SATURS

Ziemeļlatvijas tālruņa simtgade	3
XX gadsimta 20.—30. gadi fotoattēlos	25
Telefona tikli pirmskara Vidzemē	29
Pēteris Sprancis. Dzīves un darba apraksts	30
Atmiņas par Pēteri Spranci	32
No Vidzemes sakaru uzņēmumu arhivu vēsturiskajām izziņām	34
60.—80. gadi fotoattēlos	43
No inženiera Jāņa Lintera prēmijas 1996. gada laureāta Jāņa Bokmaņa biogrāfijas	48
No Agasija Pakuļa biogrāfijas	49
No inženiera Jāņa Lintera prēmijas 1996. gada laureāta Jāņa Liepeļa biogrāfijas	52
Inženiera Jāņa Lintera prēmijas laureāti Vidzemē	53
Sakaru uzņēmumu struktūra Vidzemē no 1978. līdz 1997. gadam	54
Telefona tikli 90. gados	57
90. gadi fotoattēlos	60
Pirmā ciparsignālu centrāle Vidzemē — Cēsis	67
Sastādītāja pēcvārdi	71
<i>Brief summary</i>	72

Izdevējs: *SIA Lattelekom*
Sabiedrisko attiecību daļa

Atbildīgais par izdevumu: Ivars Liepiņš
Materiālus sakārtojuši: Mārīte Draviņa, Daumants Vasmanis,
Anda Nordena

Izdevumā izmantoti fotoattēli no Cēsu Vēstures muzeja,
Lattelekom, Cēsu pilsētas 2. bērnudārza,
A. Rozenberga, P. Spranča, V. Bērziņa,
A. Kreiļa, V. Rassas, I. Liepiņa foto krājumiem.

Andas Nordenas datorsalikums

Iespiests *SIA Lapa* Valmieras tipogrāfijā

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0306041585

2